ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - X Issue - I January - March - 2021

MARATHI PART - I

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

Scanned with CamScanner

CONTENTS OF MARATHI PART - I

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	महिला उद्योजकांचा निर्णय प्रक्रियेतील सहभाग (विशेष संदर्भ बीड तालुका) डॉ. सय्यद तनवीर बदरुद्दीन	१-५
२	ग्रामीण भागातील स्त्रियांच्या आरोग्य विषयक समस्या प्रा. डॉ. एच. टी. सातपुते	६-९
३	महिलांची सामाजिक स्थिती व महिलांच्या सक्षमीकरणासाठीच्या शासकीय योजना डॉ. विलास आबा गायकवाड	१०-१३
४	शेतीच्या विकासामध्ये स्त्रियांची भूमिका प्रा. डॉ. संजय मगर	१४-१७
५	महिला सबलीकरण - काळाची गरज प्रा. डॉ. देविदास विक्रम हारगिले	१८-२५
६	प्रबोधन काळात पती म्हणून सुधारक पुरुषांनी स्त्री सक्षमिकरणात निभावलेली भूमिका प्रा. डॉ. भाऊराव रामेश्वर तनपुरे	२६-३०
७	भारतीय स्त्रियांचे राजकीय सक्षमीकरण प्रा. शहाणे रंजना प्रल्हादराव	३१-३४
८	धर्मग्रंथातील महिलांचे अधिकार व समाज घडविणाऱ्या महिला डॉ. विश्वनाथ महादेव आवड	३५-३९
९	महिला सक्षमीकरण काल, आज आणि उद्या डॉ. सतीश सांडू ठोंबरे	४०-४३
१०	भारतातील महिला सुरक्षा : एक समाजशास्त्रीय अध्ययन प्रा. डॉ. दिपक राघोजी दामोदर	४४-४९
११	मराठवाडा मुक्तीसंग्रामातील दगडाबाई शेळके यांचे योगदान प्रा. डॉ. संतोष रोहिदास पहारे	५०-५२
१२	संत जनाबाई यांचे अभंग आणि महिला सक्षमीकरण डॉ. विष्णू नामदेव लांडे	५३-५८
१३	भारतीय समाजातील स्त्रियांची बदलती स्थिती : सिंहावलोकन डॉ. मुरलीधर विठ्ठल हिरे	५९-६२

Scanned with CamScanner

५. महिला सबलीकरण - काळाची गरज

प्रा. डॉ. देविदास विक्रम हारगिले
अर्थशास्त्र विभाग, स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण, जि. सिंधुदुर्ग.

प्रस्तावना

भारत सरकारने 2001 हे वर्ष राष्ट्रीय पातळीवरचे धोरण म्हणून स्त्रियांच्या सबलीकरणाचे वर्ष असे जाहीर केले. 1994 साली जागतिक लोकसंख्या परिषद कैरोमध्ये भरली होती. सदर परिषदेमध्ये महिलांच्या प्रश्नांसंदर्भात सविस्तर चर्चा केली गेली. त्यामध्ये लोकसंख्येचा प्रश्न स्त्रियांना आपल्या जननदरक्षमतेसंदर्भात नियंत्रण मिळण्याशी म्हणजे त्यांच्या सबलीकरणाशी जोडला आहे.

आजची स्त्री ही आधुनिक स्त्री आहे. परंतु ही आधुनिक स्त्री आज किती स्वतंत्र आहे? किती सुरक्षित जीवन जगते आहे? आजच्या विज्ञान युगात मनुष्य सुखाची साधने शोधण्यात गर्क झाला आहे. किंबहुना सुखासाठी धडपड हीच आजच्या युगाची मुख्य लक्षणे आहेत. यासाठी स्त्रिया पुरुषाच्या खांद्याला-खांदा लावून काम करण्याचा प्रयत्न करीत आहेत. कुटुंबाची जबाबदारी सांभाळून घराबाहेर काम करताना येणारे वाईट अनुभव व होणारी कुचंबना कुटुंबाकडून न मिळणारे सहकार्य, यामुळे तिचे जीवन हा 'स्त्री सांगाडा' बनत आहे. म्हणून महिला किती सबला किती अबला? यासारख्या प्रश्नांची उत्तरे शोधण्यासाठी त्यांच्या मुळाशी जाण्याचा प्रयत्न केला आहे. त्यासाठीच महिला सबलीकरण काळाची गरज आहे.

स्त्रियांचे सबलीकरण वा सक्षमीकरण केवळ राजकीय वा आर्थिक क्षेत्रांमधील काही सुधारणांद्वारे साधता येणार नाही, याची जाणीव राज्यकर्त्यांना तसेच खुदद स्त्री प्रश्नांचा अभ्यास वा त्यासंदर्भात चळवळी करणाऱ्यांनाही आहे. कारण, अनेक बळी जाणाऱ्या गुरांप्रमाणे स्त्रियांचे वास्तव गुंतागुंतीचे असते. स्त्रियांही हया प्रक्रियेत 'असाहाय्य' व्हायला 'शिकतात'. कारण, तसे केले म्हणजे त्यांचा बाळी जात असल्याची जाणीव बोधट होणे वा टाळणे शक्य होते. परंतु तऱ्हेची मानसिकता धारण करणाऱ्या स्त्रिया प्रचंड मोठी किंमत देतात.

महिला सबलीकरण म्हणजे काय?

सबलीकरण वा सक्षमीकरण ही संकल्पना सत्ता म्हणजे काय? या संकल्पनेशी निगडीत आहे. भारत सरकारने सुरुवातीला नियोजनबध्द विकासाचा विचार करताना भारतातील स्त्रियांचा प्रश्न विचार, स्त्रिया आणि मुले या चौकटीत अधिक प्रमाणात केला. दक्षिण आशियाई देशात स्त्रियांचा दर्जा पुरुषांच्या तुलनेत एकूणच खालावलेला आहे, हे लक्षात घेऊन स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर घटनेमध्ये तसेच कायद्याच्या चौकटीत स्त्रियांना समान स्थान देण्याचे पाऊल उचलले गेले. परंतु विविध पंचवार्षिक योजनांचा आढावा घेताना मात्र लक्षात आले की, प्रत्यक्ष जीवनात बहुसंख्य स्त्रिया अत्यंत कमी वेतन, कमी मजूरी, किमान

Scanned with CamScanner

महिलांची परिस्थिती पाहिल्यास आजही त्यांच्या सबलीकरणासाठी सर्व पातळीवरुन प्रयत्न होणे आवश्यक वाटते.

संदर्भ

1. भारतातील महिला विकासाची वाटचाल - प्रा. आपटे-रोडे. डायमंड पब्लिकेशन, पुणे-2008.
2. महिला सबलीकरण मासिक - जून 2012.
3. महिला सबलीकरण - डॉ. विलास आढाव, 31 मार्च 2010.
4. www.maharashtratimes.in
5. महाराष्ट्रातील महिला व बालकल्याण दशा आणि दिशा - डॉ. सुनिलकुमार लवटे
6. महिला स्वयंसहाय्यता बचत गट - प्रा. एम. यू. मुलाणी, डायमंड पब्लिकेशन्स, पुणे.
7. योजना - जून 2012.

Scanned with CamScanner

Peer reviewed Journal Impact Factor: 7.265 ISSN-2230-9578

Journal of Research and Development

A Multidisciplinary International Level Referred Journal

April-2021 Volume-11 Issue-10

Recent Trends in Social Sciences

Chief Editor
Dr. R. V. Bhole
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot
No-23, Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.)

Guest Editor
Dr. R. B. Chougule
I/C Principal,
Kankavli College, Kankavli,
(Maharashtra)

Executive Editors
Dr. S. N. Patil
Dr. R. A. Mumbarkar
Mr. Y. V. Mahalinge

Co- Editors
Dr. S. D. Kadam
Lt. (Dr.) B. L. Rathod
Mr. T. N. Jaykar

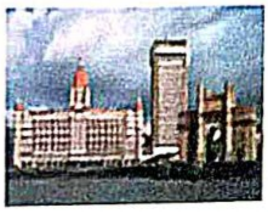

Address
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Scanned with CamScanner

26	देगाव पाटेश्वर लेणी एक ऐतिहासिक पर्यटन स्थळ *प्रा. राहुल किसन गंगावणे*	94-95
27	आधुनिक विपणन व्यवस्थापन आणि जागतिकीकरण *प्रा. संगिता गंगाराम उतेकर, डॉ. सुधाकर भाऊराव टेलके*	96-99
28	महिला सशक्तिकरण में सोशल मीडिया की भूमिका *रीना शर्मा*	100-101
29	पालघर जिल्ह्यातील आदिवासी भागात असलेल्या कुपोषण समस्येचा अभ्यास *डॉ.रविंद्र भा.घागस , श्री.दीपक जनार्दन कडू*	102-105
30	निवडक मालवणी कवी आणि त्यांची कविता *डॉ. सतीश कामत*	106-110
31	रासायनिक कीटकनाशकांचा वसुंधरेवर होणारा दुष्परिणाम व उपयोजनात्मक नैसर्गिक कीटकनाशकांचे गुणधर्म - एक चिकित्सक अभ्यारा **सौ लोंढे एस. आर.**	111-113
32	ठाणे जिल्ह्यातील माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांच्या ऑनलाईन शिक्षणातील समस्यांचा चिकित्सक अभ्यास *सौ लोंढे शुभांगी राजेंद्र*	114-116
33	सर्व शिक्षा अभियानाचा चिकित्सक अभ्यास ." संदर्भ;- तालुका -वसई , जिल्हा :- पालघर. *सौ नलिनी संजय गायकवाड*	117-118
34	जागतिकीकरणाचा भारतीय शेतीवरील परिणाम *प्रा. डॉ. राजेंद्र आराम मुंबरकर*	119-121
35	"महात्मा गांधींच्या विचारातून ग्रामीण भागाचा सर्वांगीण विकास" संदर्भ- राळेगणसिद्धी, जिल्हा- अहमदनगर *प्रा. नितिन वि. खरात, डॉ. रविंद्र भा. घागस*	122-123
36	घटनाकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर *डॉ. विद्या शरद मोदी*	124-127
37	पेशवे घराण्यातील स्त्रियांचे राजकीय योगदान *प्रा. डॉ. निलीमा राऊत*	128-132
38	कोकनातील देवराईमधील वनस्पतीचा अभ्यास *प्रा.डॉ.पी.डी.गाथाडे*	133-138
39	साहित्यरत्न अण्णा भाऊ साठे यांच्या साहित्यातील शोषित वर्गाचे चित्रण *प्रा. जगदीश पांडुरंग राणे*	139-141
40	हिंदी उपन्यासों में किन्नर विमर्श का सामाजिक यथार्थ डॉ. संतोष रघुनाथराव रायबोले	142-145
41	पेशवे कालीन श्रावणमास दक्षिणा *प्रा. डॉ. निलीमा राऊत*	146-148
42	चिनी प्रवासी -: प्रवासवर्णन आणि बौद्ध धर्म *सुनील पंडित वाघमोडे*	149-151
43	सामाजिक वास्तवाचा अविष्कार - युगानुयुगे तूच *सीमा हडकर*	152-155
44	सहकारातून आदिवासी समुदायाचा शाश्वत विकास *सौ. योगिनी जयवंत पाटील*	156-158
45	शेती व्यवसायात स्त्री शेतकरी संख्येत वाढ करणे ही काळाची गरज *डॉ. जयवंत काशिनाथ पाटील*	159-161
46	चालुक्यकालीन स्थापत्य कलेचा नांदेड जिल्ह्यातील उत्कृष्ट अविष्कार- होट्टल *डॉ. शिवराज चंद्रकांत बोकडे*	162-164
47	मराठवाडा मुक्ती संग्रामातील दलितांचे योगदान प्रा. डॉ. ज्ञानोबा कदम, प्रा.सत्यवान राणे	165-169
48	महिला सक्षमीकरण *सौ. सुचिता रमेश म्हात्रे*	170-173
49	समाजशास्त्रज्ञ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर *डॉ. भागवत सुभाष गजधाने*	174-175
50	संविधान निर्माते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर *डॉ.देविदास हारगिले*	176-177
51	पंचवार्षिक योजनांमधील बदलते कृषी धोरण सचिन आर. दर्पे	178-181

Scanned with CamScanner

'Journal of Research & Development'
A Multidisciplinary International Level Referred and Peer Reviewed Journal, Impact Factor 7.265, ISSN: 2230-9578, April-2021,
Volume-11, Issue-10 "Recent Trends in Social Sciences"

संविधान निर्माते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

डॉ.देविदास हारगिले
स.का.पाटील महाविद्यालय मालवण

कोणत्याही राष्ट्राचे संविधान हे त्या राष्ट्राचा पवित्र कायदा असतो नागरिकांच्या सामाजिक ,आर्थिक ,राजकी जीवनाच्या सुरक्षिततेची हमी संविधानाने दिलेली आहे. भारतीय संविधान 26 जानेवारी 1950 रोजी स्वीकृत करण्यात आले या भारतीय राज्यघटनेत नागरिकांच्या मूलभूत अधिकारांचा विस्ताराने विचार करण्यात आला आहे तसेच भारतीय लोकांना हक्कासंदर्भात हमी देणारा राज्यघटना हा एक महत्त्वाचा दस्तऐवज आहे. भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर असून जगातील सर्वात मोठे संविधान म्हणून भारतीय संविधानाचा उल्लेख केला जातो 2 वर्ष 11 महिने 18 दिवस भारतीय राज्यघटनेच्या निर्मितीचे कार्य चालले. राज्यघटनेचा मसुदा तयार करण्यासाठी 29 ऑगस्ट 1947 रोजी घटना समितीने मसुदा समितीची निवड केली या मसुदा समितीत एकूण सदस्य होते. डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर हे या समितीचे अध्यक्ष होते इतर सर्व सदस्यांना काही या ना त्या कारणाने कार्यात सहभाग घेता आला नाही म्हणून डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांनी एकट्यानेच सर्व जबाबदारी पूर्ण केले. उच्चशिक्षित आणि प्रखर राष्ट्रप्रेमी आणि महान देशभक्त असल्यामुळे डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांची मसूदा समितीच्या अध्यक्षपदी निवड करण्यात आली होती मसुदा समितीचे कार्य फार प्रभावीपणे झाले. आंबेडकर आंबेडक यांचे हे योगदान कार्यनिष्ठेचे द्योतक ठरले. डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर भारतीय राज्यघटनेचा मसुदा तयार करत असताना सातत्याने आजारी पडत होते, त्यांना मधुमेहाचा आजार व त्रास सुरू झाला होता परंतु आजाराची फारशी तमा न बाळगता डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांनी राज्यघटना निर्मितीचे कार्य अखंडपणे केले. कृष्णमाचारी म्हणतात, अनेकदा संसदेच्या सेंट्रल हॉलमध्ये बाबासाहेब व त्यांच्या टायपिस्ट दोघेच रात्रंदिवस काम करीत असत अविश्रांतपणे भारतीय राज्यघटनेच्या मसुदा निर्मितीचे कार्य पूर्ण करण्याचा अट्टाहास डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांनी घेतला होता म्हणून तर वेळेत निर्मिती होऊ शकली म्हणून आजारपणामध्ये सुद्धा स्वतःचा विचार न करता राष्ट्राचा विचार करणार्या बाबासाहेबांना राज्यघटनेचे शिल्पकार म्हणून ओळखले जाते.

निर्णायक मसुद्याची क्लिष्ट प्रक्रिया व डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांची भूमिका

भारतीय संविधान निर्मितीच्या शेवटच्या दिवशी केलेल्या भाषणात डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांनी राज्यघटनेच्या निर्णायक मसुद्याची क्लिष्ट प्रक्रिया व राज्यघटना निर्मितीच्या कालावधीवर प्रकाश टाकला होता भारताची राज्यघटना तयार करण्यास दोन वर्ष 2 वर्ष 11 महिने लागले त्याच बरोबर उदाहरण देत असताना त्यांनी सांगितले की ऑस्ट्रेलियाच्या राज्यघटना निर्मिती साठी तब्बल नऊ वर्षांचा कालावधी लागला तर दक्षिण आफ्रिकेच्या राज्यघटने निर्मितीसाठी एक वर्षांची कालावधी लागला या सर्वांचघ तुलना केल्यास 395 कलम असलेली राज्यघटना तयार करण्यासाठी विलंब झाल्याचा आरोप मला सर्वस्वी अनाठायी वाटतो. यावरून भारतीय राज्यघटनेच्या निर्मितीच्या कालखंड हा जास्त नसून जगातील सर्वात मोठी राज्यघटना अशा प्रक्रियेतून त्यामानाने फार लवकर तयार झाली यामध्ये घटनासमितीचे योगदान आहे त्यापेक्षा अधिक डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांचे विशेष योगदान होते कारण या प्रक्रियेतून सर्वमान्य अशा घटनेचा मसुदा तयार करण्यात त्यांचा वाटा महत्त्वाचा होता. *घटनासमितीचे सर्वाधिक जबाबदारी*

बाबासाहेब आंबेडकर हे स्वतंत्र व सार्वभौम राज्यघटनेचे शिल्पकार होते हे टीटी कृष्णमचारी यांच्या मतावरून स्पष्ट होते ते म्हणतात ,डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या सहकार्य पैकी एकाने राजीनामा दिला आणि त्याची जागा दुसऱ्या ची नियुक्ती करण्यात आली नाही त्यामुळे त्यांच्या सहकाऱ्यांची संख्या सहा राहिली पण त्या सहकाऱ्या पैकी एकाचा मृत्यू झाला त्यांची जागा रिकामी राहिली. पाच सहकारी सभासद राहिले त्या पाच सहकारी सभासदांपैकी एक जण अमेरिकेत राहू लागला त्याची जागा रिकामीच राहिली शिल्लक राहिलेल्या चारपैकी एक राज्याच्या कारभारात गुंतून राहिले ती जागा रिकामीच राहिली उरलेल्या तीन सहकारी सभासदांपैकी दोन सभासद दिल्लीपासून दूर होते आणि ते आजारपणामुळे मसुदा समितीच्या कामकाजात भाग घेऊ शकत नव्हते शेवटी मसुदासमितीचे घटना तयार करण्याची जबाबदारी अध्यक्ष डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांना सांभाळावे लागली आंबेडकर यांनी त्यांचे कर्तव्य आणि निष्ठेने हे कार्य केले त्यांचे आभार मानलेपाहिजेत अशा प्रकारची प्रतिक्रिया यावेळी समितीच्या अनेक सभासदांनी व्यक्त केली होती.

विविध विचारप्रवाहांना न्याय

विविध विचारप्रवाह यांना न्याय आंबेडकरांनी दिला. राज्यघटनेचे निर्माण कसे करावे,भारतीय राज्यघटना कशी असावी याबाबत विविध मतप्रवाह त्या काळात होते नेहरू रिपोर्ट त्यासाठीच मांडण्यात आला होता त्याशिवाय मानवेंद्रनाथ रॉय यांनीही राज्य घटनेचा कच्चा आराखडा घोषित केला होता याशिवाय गांधीवादी महात्मा गांधीजींच्या विचारांवर आधारित राज्यघटना मागत होते हिंदू महासभा हिंदुत्वाचा आग्रह धरत होती पंडित जवाहरलाल नेहरू समाजवादी विचारांच्या बाजूने होते तर घटना समितीवर काँग्रेसचे वर्चस्व होते या सर्व पार्श्वभूमीवर कोणाच्याही दबावाला बळी न पडता सर्व

Scanned with CamScanner

Chief Editor

Dr. R. V. Bhole
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Guest Editor

Dr. R. B. Chougule
I/C Principal,
Kankavli College, Kankavli, (Maharashtra)

Executive Editors

Dr. S. N. Patil
Dr. R. A. Mumbarkar
Mr. Y. V. Mahalinge

Co- Editors

Dr. S. D. Kadam
Lt. (Dr.) B. L. Rathod
Mr.T.N.Jaykar

Editorial Board

Dr. A. K. Farakate
Mr. S. B. Patil
Mr. G. A. Tekale
Dr.B.G.Gawade
Mr. S. S. Rane
Mr. S. M. Sonawane
Dr. S. T. Disale
Dr. M. P. Chavan
Mrs. V. V. Rasam

Address

'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Scanned with CamScanner

978-81-948515-7-8

स्वराज्य ते लोकशाही : एक चिंतन

संपादक

डॉ. विठ्ठल जाधव

प्रा. विठ्ठल गुंडे

Shaurya Publication, Latur

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

978-81-948515-7-8--
© Copyright, 2019, Authors

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy recording, or any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.

The opinions/ contents expressed in this book are solely of the author and do not represent the opinions/ standings/ thoughts of Publications Name. No responsibility or liability is assumed by the publisher for any injury damage or financial loss sustained to persons or property form the use of the information, personal or otherwise, either directly or indirectly. While every effort has been made to ensure reliability and accuracy of the information within, all liability, negligence or otherwise, form any use , misuses or abuse of the operation of any methods, strategies, instructions or ideas contained in the material herein is the sole responsibility of the reader. Any copyrights not held by publisher are owned by their respective authors. All information is generalized, presented informational purposes only and presented "as is" without warranty or guarantee of any kind.

All trademarks and brands referred to in this book are for illustrative purposes only, are the property of their respective owners and not affiliated with this publication in any way. Any trademarks are being used without permission and the publication of the trademark is not authorized by associated with or sponsored by the trade mark owner.

ISBN:978-81-948515-7-8

Price: 250/-

Publishing Year 2021

Published and Printed by:

Shaurya Publications

Office Address: Kapil Nagar,

Khadgaon Roda, Latur- 413512

Email- hitechresearch11@gmail.com

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

978-81-948515-7-8--
41. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांच्या आर्थिक विचारांचा अभ्यास 204
प्रा.डॉ.भगवान गांगळे

42. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे धार्मिक व सामाजिक विचार 208
प्रा. डॉ.अशोक डोळस

43. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि महिला सक्षमीकरण 214
प्रा. डॉ.वैशाली शेषराव पेरके

44. *डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : महिला सशक्तीकरण* 219
प्रा. डॉ. देविदास विक्रम हारगिले

Scanned with CamScanner

978-81-948515-7-8

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : महिला सशक्तीकरण

प्रा. डॉ. देविदास विक्रम हारगिले
(अर्थशास्त्र विभाग), स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण.जि. सिंधुदुर्ग.

प्रस्तावना :–

आपल्या मनातील स्वातंत्र्याची ज्योत विझू न देता आपल्या जागृत सद्सद्विवेक बुध्दीद्वारे आपले हक्क, जबाबदाऱ्या व कर्तव्य याचं भान ठेवायला हवं. निरर्थक रुढी परंपरा व उत्सवांना गुलाम न बनता मनात विवेकाची ज्योत सतत तेवत ठेवायला हवी. अशी ओजस्वी शिकवण देणाऱ्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या स्मृतींना विनम्र अभिवादन!

आपल्या भारत देशात प्रत्येक व्यक्तिला त्याचा स्वत:चा धर्म पाळण्याचा मुलभूत अधिकार आज जरी राज्यघटनेने दिला असला तरी आपल्या भारताला पूर्वीपासून ओळखले जाते. ते हिंदूस्थान म्हणून आणि या हिंदूस्थानात हिंदू धर्माची वाईट व बंधनकारक तत्वे माणसाच्या कृती, उक्ती ठरवतात. माणसाच्या जगण्यामरण्याच्या अधिकारावरसुध्दा या धर्मातील काही तत्त्वे अंमलबजावणी करतात. हिंदू धर्मातील आदर्श अशा 'मनुस्मृती' या ग्रंथाने शुद्र व स्त्रियांना कोणताही अधिकार दिला नव्हता. त्यामुळे या लोकांची वर्षानुवर्ष पिळवणूक, शोषण होत आहे. याच धर्मग्रंथाला प्रमाण मानणाऱ्या लोकांनी 'स्त्रिला चित्रामध्ये सुध्दा पाहू नये' असा दंडक घालून दिला. त्यामुळे स्त्री–दर्शन अशुभ मानले जाऊ लागले. स्त्री हा आपल्या जीवनाचा आपल्या समाजाचा एक महत्त्वाचा घटक आहे व तिचा माणूस म्हणून विचार झाला पाहिजे. हा विचार नष्ट झाला याउलट स्त्री म्हणजे एक उपभोग्य वस्तू आहे, असा विचार आपल्या संस्कृतीत रुजला. त्यामुळे मुलं निर्माण करणारी मशीन या भावनेने तिच्याकडे पाहण्याची बुद्धी धर्मग्रंथांनी दिली. त्यामुळे स्त्रिचं अनेक वर्षे शोषण झालं. तिच्यावर अनेक अन्याय, अत्याचार झाले. कुठे न्याय मागण्यात जागाही ठेवली नाही. स्त्री म्हणजे दावणीला बांधलेलं जनावर असते. त्याने मालकाची फक्त सेवा करायची. मालक कोण आहे? याचा विचार करावयाचा नाही. गुलामाप्रमाणे आपण उपाशी राहून मालकांना खूश ठेवणे एवढेच काम स्त्री जन्माचे आहे, असे हिंदू धर्मातील अनेक ग्रंथांमध्ये लिहून ठेवले गेले. परिणामी समाजामध्ये स्त्रीला कमी महत्त्व दिले गेले. तिचा जन्म म्हणजे मागच्या जन्मीचे पाप समजले जाऊ लागले.

या जाचक बंधनामुळे कधी काळी आपल्याकडे मातृसत्ताक कुटुंब पद्धती होती. हे लोक विसरुन गेले. आज त्याने अस्तित्व भाषेतील काही शब्दांच्यामुळे पुन्हा ध्यान्यात येऊ लागले आहे. म्हणजे कुटुंबात आईला प्रमुख स्थान, तिच्या विचारांना मान, तिचे महत्त्वाचे, लग्न झाल्यानंतर मुलांनी मुलीच्या घरी नांदावयास जाणे इ. बायकोनी तिच्या घरच्यांची मनोभावे प्रामाणिक सेवा करावी. अशी मातृसत्ताक कुटुंब पध्दती आपल्या भारतात होती. परंतु आपल्या संस्कृतीचा चुकीचा अर्थ समजून सांगणाऱ्यांनी आपल्या बळाच्या सहाय्याने मातृसत्ताक कुटुंब पध्दतीचा ऱ्हास केला आणि पितृसत्ताक कुटुंबपध्दती आणली. त्यामुळे

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

"World Economy, Trade and Employment – Navigating the Future"

Edited by:

CMA Dr. Kinnarry Thakkar
Ph.D, ACMA, CS, MBA (Finance), M. Com (Gold Medalist)
Professor & Head
Department of Commerce
University of Mumbai, Mumbai, India

GAURANG PUBLISHING GLOBALIZE PRIVATE LIMITED, MUMBAI
CIN No. U22130MH2016PTC287238
UAN - MH19D0008178

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

TABLE OF CONTENTS

40. Rural Development: Problems & Challenges — 295 - 300
Prof. B. H. Chaugule

41. Workplace Incivility and its Effects on Future Employment — 301 - 310
Ms. Priyanka Yadav and Madhu Verma

42. A Study on the Contemporary Digital Marketing Tools and Techniques and their Impact upon Businesses — 311 - 321
Ms. Geetika Jain and Dr. Sandeep Singh Virdi

43. Effect of Covid-19 on Profession of Chartered Accountants of Mumbai — 322 - 328
CA Kiran Gajjar

44. A Study on Consumer Preference while selecting a Restaurant with Special Reference to Mumbai — 329 - 337
Mrs. Swiddle Princely D'Cunha

45. The Impact of Management Control Systems on Performance Measurement: A Literature Review — 338 - 344
Ms. Neha Choudhary

46. Regional Outlook – Financial Inclusion and Digitalization — 345 - 356
Ms. Kamalika Ray

47. World Employment and Social Outlook — 357 - 365
Prof. Bharti Jethani

48. Impact of Customer Service among Young Consumers in Mumbai Metro Region — 366 - 372
Ms. Snehal Obhan

49. A Study on "Awareness level of Digitalization and its Role in Financial Inclusion among the People of Mumbra Region". — 373 - 380
Mrs. Saima Shoeb Khan

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

ISBN: 978-81-953844-1-9

RURAL DEVELOPMENT: PROBLEMS AND CHALLENGES

40

Prof. B.H. Chaugule

ABSTRACT

Rural Development is the development of rural poor. Rural poor means below poverty line people especially from SC, ST, Farmers, Landless labours, Laborer Artisan, etc. category residing in rural area. The Government of India has launched various rural development schemes before and after independence period. These schemes have contributed rural development process by and large. These schemes includes employment generation schemes, poverty alleviation schemes, agricultural schemes, entrepreneurship schemes, supply of food grain, medical & health facilities & fulfillment of basic minimum needs of rural poor people. Implementation of these schemes is a hard task & needs continuous and joint efforts by the government, NGOs, Banks, & beneficiaries of the schemes. Further above mentioned agencies are facing numerous problems & challenges. This research paper is an attempt to highlight these problems & challenges.

Keywords: *Rural Development, Rural Poor*

INTRODUCTION

International Labour Organization (ILO-1978) has defined "It is a strategy designed to improve the Economic & Social Life of a specific group of people-the rural poor. It involves extending the benefits of development to the poorest among those who seek a livelihood in the rural area." **Today, Inclusive rural development is more specific concept than the concept of rural development of earlier. In broader terms, inclusive rural development is about improving the quality of life of all rural people. More specifically, inclusive rural development covers**

Prof. B.H. Chaugule, S.K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya, Malvan
Email: bhchaugule1@gmail.com

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal (AIIRJ)

Peer Reviewed And Indexed Journal

ISSN 2349-638x

Impact Factor 7.149

Website :- www.aiirjournal.com

Theme of Special Issue

Sustainable Development in Science, Social Science and Languages

Chief Editor

Mr. Pramod P. Tandale

Executive Editor

Dr. Mangalkumar R. Patil

Principal,

Dr. Ghali College, Gadhinglaj

Co-Editor

Mr. Ashvin G. Godghate

Dr. Dattatray N. Waghmare

Dr. Nilesh. K. Shelake

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

120.	Dr. Mangalkumar Patil	The Role of Language and Culture in Sustainable Development	539
121.	S.V. Babar	Exact Traveling Wave Solutions of Phi-4 Equation Using Improved $exp(-\varphi(\xi))$-Expansion method	542
122.	Prof. B. H. Chaugule	Problems in Implementing SGSY in Sindhudurg District	549
123.	Dr. N. N. Bhore (Shete)	Women Entrepreneurship Opportunities and Challenges	553
124.	डॉ. प्रवीणकुमार न. चौगुले	वर्तमान परिप्रेक्ष्य में हिंदी भाषा एवं रोजगार	
125.	Dr. Kolasekar M. S.	सामानगडच्या गडकऱ्यांचा उठाव	
126.	डॉ. सुनिलदत्त एस. गवरे	भारतीय समाजातील स्त्रीयांचे स्थान व समानता	
127.	डॉ. विजय शंकर शिंदे	भारतातील बाल मजूर समस्या : आव्हाने व उपाय	
128.	डॉ.संजय शामराव पाटोळे	स्त्री पुरुष समानतेमध्ये साहित्याचे योगदान	
129.	डॉ. प्रियांका प्रफुल्ल सुभेदार	माध्यमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांमधील ऊर्जा संवर्धन विषयक जाणीव जागृतीचा अभ्यास	
130.	कविता तुकाराम चानकने.	शिक्षण प्रणालीत भाषांची भूमिका	
131.	Dr.Achole.P.B. Swami.B. M .	पृथ्वीवरील किरणोत्सारी प्रदूषणाचा पर्यावरणीय विश्लेषण	
132.	प्रा डॉ.सुषमा अ.जाधव	लिंगभाव समानते करिता विकासात्मक कार्यक्रम	
133.	प्रा. काशीनाथ वि. तरासे	रवींद्र शोभणे यांच्या कथेतील महिला सशक्तीकरण	
134.	प्रा. डॉ. एम. आर. खोत	बालकामगार आणि कायदेशीर तरतुदी	
135.	अभिजीत बाळासो गिरी Dr. Jadhav M. L.	उच्चशिक्षण आणि संशोधनाकडे वाटचाल	
136.	कैलास सत्यवान शेलार डॉ. आदिनाथ मोरे	शाश्वत आर्थिक विकास	
137.	श्रीमती. आर. व्ही. पाटील	जागतिक तापमान वाढ - एक समस्या	

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Problems in Implementing SGSY in Sindhudurg District

Prof. B. H. Chaugule
S. K. Patil Sindhudurg College, Malvan

Abstract:

Rural Development is the development of rural poor. Rural poor means below poverty line people especially from SC, ST, Farmers, Landless labour, Laborer Artisan, etc. category residing in rural area. The Government of India has launched various rural development schemes before and after independence period. These schemes have contributed rural development process by and large. These schemes includes employment generation schemes, poverty alleviation schemes, agricultural schemes, entrepreneurship schemes, supply of food grain, medical & health facilities & fulfillment of basic minimum needs of rural poor people. Implementation of these schemes is a hard task & needs continuous and joint efforts by the government, NGOs, Banks, & beneficiaries of the schemes. Further above mentioned agencies are facing numerous problems & challenges. This research paper is an attempt to highlight these problems & Prospects for the SGSY in Sindhudurg district.

Introduction:

International Labour Organization (ILO-1978) has defined "It is a strategy designed to improve the Economic & Social Life of a specific group of people-the rural poor. It involves extending the benefits of development to the poorest among those who seek a livelihood in the rural area."

Today, Inclusive rural development is more specific concept than the concept of rural development of earlier. In broader terms, inclusive rural development is about improving the quality of life of all rural people. More specifically, inclusive rural development covers three different but interrelated dimensions: Economic dimension, Social dimension & Political dimension. Economic dimension refers to providing both capacity and opportunities for the poor and low-income households in particular, benefit from the economic growth. **Social dimension** supports social development of poor and low-income households, promotes gender equality and women's empowerment and provides social safety nets for vulnerable groups. **Political dimension** improves the opportunities for the poor and low income people in rural areas to effectively and equally participate the political processes at the village level.

Swarnjayanti Gram Swarojgar Yojana (SGSY) –

The SGSY Launched on 1st April 1999 after restructuring IRDP & other 6 Rural Development Programs including TRYSEM, DWCRA, SITRA, GKY & MWS.

The objective of SGSY is to bring the assisted poor families (Swarojgaries) above poverty line by providing them income generating assets through a mix of Bank Credit & Government Subsidy. The program aims at establishing a larger number of micro enterprises in Rural Area based on the ability of the poor & potential of each area.

Objectives of the study:

The following are objectives of this research.

1. To understand Socio-Economic backgrounds the SGSY Beneficiaries.
2. To study the problems in implementing SGSY projects in Sindhudurg district.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Peer reviewed Journal Impact Factor: 5.13 ISSN-2230-9578

Journal of Research and Development

A Multidisciplinary International Level Referred Journal

April-2021 Volume-11 Issue-8

Recent Trends in Social Sciences

Chief Editor
Dr. R. V. Bhole
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot No-23, Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.)

Guest Editor
Dr. R. R. Chougule
I/C Principal,
Kankavli College, Kankavli,
(Maharashtra)

Executive Editors
Dr. S. S. Patil
Dr. R. A. Mombarkar
Mr. Y. V. Mahalinge

Co- Editors
Dr. S. D. Kadam
Lt. (Dr.) B. L. Rathod
Mr.T.S.Jaykar

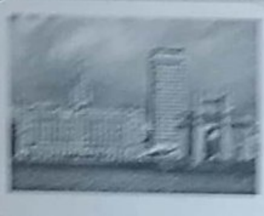

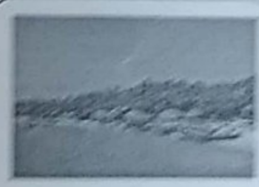

Address
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

CONTENTS

Sr. No.	Paper Title	Page No.
1.	Significance of ICT in Teacher Education **Dr. S. Tephillah Vasantham**	1-2
2	The Geographical Analysis of Rural Settlements Name Associated with Physical and Cultural factors in Daund Tahsil, Pune District.(M.S.) **Mr. Parkhe Sakharam Baban, Dr. Chimangunde Vishavraj S.**	3.-6
3	Global Climate Change and It's Social, Economic and Environmental Consequences **Sunil S. Gavit**	7-9
4	A Brief Study on Dalit Feminism in Baby Kamble's The Prison We Broke **Dr. Bharat Arvind Tupere**	10-11
5	Women Empowerment: An Essential Way to Achieve the Goal of Social Development **Mr. Sachin Kumar, Ms. Chetna Suri, Ms. Poonam Pandita**	12-14
6	Impact of COVID 19 On E Commerce in India **Dr. C. S. Kale**	15-18
7	Trends in Balance Sheet of Fish Processing Industry in Maharashtra **Dr. R. V. Thoke**	19-21
8	Rural Development through SGSY in Sindhudurg District **Prof. B. H. Chaugule**	22-23
9	An overview of Open Access e-Resources: An academic Perspective **Sanjay Deoram Mahajan, Sambaji Pundalik Vyalij**	24-26
10	Economics of Information **Dr. Santosh M. Motegaonkar, DR. Shivaji N. Thoke**	27-30
11	Problems of Tourism Development in Sindhudurg **Prof. Dr. Babasaheb Vithoba Mali**	31-34
12	Study of Changing Customer Behaviour in Palus Taluka **Dr. Pravinkumar Bharatkumar Lupane, Mr. Sunil Rajaram Jadhav**	35-38
13	Roles of Extension in Krishi Vigyan Kendra (KVK) **Dr. Rahul N. Surve**	39-41
14	Eradication of Female Foeticide and Infanticide Through Cradle Baby Scheme in Villupuram District **Dr.Hameed Basha.B, Ms. S. Subitha**	42-44
15	Biodiversiy in the Western Ghats of Karnataka **Dr. Prakash B. Holer**	45-48
16	Social Study of Baby Kambles 'Prison We Broke' **Dr.R.B.Chougule**	49-50
17	Information Revolution and Changing Character of International Relations **Dr. Badruddin**	51-53
18	Digital Marketing and User Satisfaction: A Research Framework **M.S.Tanawade, S.M.Mallade**	54-58
19	The Rise of Reformation towards Journals and Literature in Tamil Nadu **Dr. A. Rajaram**	59-61
20	Genesis of Female Education in India During Colonial Period **Dr. K. Govindaraj**	62-64
21	Effects of Ladder Training on Selected Motor Fitness Variables Among Water Polo Players **Dr. Pravin Lamkhade**	65-67
22	E-commerce in India: Challenges and Opportunities **Dr. Vilas B. Zodage**	68-71
23	Well-being and Inequality: A Study in Indian States during 2000-2010 **Dr. Debottam Chakraborty**	72-76
24	Force of Retrenchment on Staffs Morale in Private Arts and Science Colleges at Kanyakumari District **Dr.G.Rajesh Babu**	77-81
25	Natural Language Processing for Enhancing Education **Prof Yaseera Tausif Nevrekar, Prof Arun Shaikh**	82-85
26	Glorification of Women in Sangam Age: A Study Throgh Sangam Literature **Dr.S.Sridhar**	86-88
27	Event Management **Mr. S.C.Dudhal**	89-91
28	Employment Generation by Hotel Industry with Special Reference to Sindhudurg District **Sumedha Naik**	92-95
29	Guava Farming in Mouje Umalwad Village: A Microlevel Analysis **Anita Magadum, Ratan.V. Hajare**	96-98
30	Recent Trends of Rural Education in India **Dr. Anand A.I Muley, Prof. Rupali Petkar**	99-101

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

'Journal of Research & Development'
A Multidisciplinary International Level Referred and Peer Reviewed Journal, Impact Factor 5.13, ISSN: 2230-9578, April-2021,
Volume-11, Issue-8 "Recent Trends in Social Sciences"

Rural Development through SGSY in Sindhudurg District

Prof. B. H. Chaugule
S. K. Patil Sindhudurg College, Malvan

Abstract:
Rural Development is the development of rural poor. Rural poor means below poverty line people especially from SC, ST, Farmers, Landless labour, Laborer Artisan, etc. category residing in rural area. The Government of India has launched various rural development schemes before and after independence period. These schemes have contributed rural development process by and large. These schemes includes employment generation schemes, poverty alleviation schemes, agricultural schemes, entrepreneurship schemes, supply of food grain, medical & health facilities & fulfillment of basic minimum needs of rural poor people. Implementation of these schemes is a hard task & needs continuous and joint efforts by the government, NGOs, Banks, & beneficiaries of the schemes. Further above mentioned agencies are facing numerous problems & challenges. This research paper is an attempt to highlight these problems & challenges.

Introduction:

International Labour Organization (ILO-1978) has defined "It is a strategy designed to improve the Economic & Social Life of a specific group of people-the rural poor. It involves extending the benefits of development to the poorest among those who seek a livelihood in the rural area." **Today, Inclusive rural development is more specific concept than the concept of rural development of earlier. In broader terms, inclusive rural development is about improving the quality of life of all rural people. More specifically, inclusive rural development covers three different but interrelated dimensions: Economic dimension, Social dimension & Political dimension. Economic dimension** refers to providing both capacity and opportunities for the poor and low-income households in particular, benefit from the economic growth. **Social dimension** supports social development of poor and low-income households, promotes gender equality and women's empowerment and provides social safety nets for vulnerable groups. **Political dimension** improves the opportunities for the poor and low income people in rural areas to effectively and equally participate the political processes at the village level.

Swarnjayanti Gram Swarojgar Yojana (SGSY) –

The SGSY Launched on 1st April 1999 after restructuring IRDP & other 6 Rural Development Programs including TRYSEM, DWCRA, SITRA, GKY & MWS.The objective of SGSY is to bring the assisted poor families (Swarojgaries) above poverty line by providing them income generating assets through a mix of Bank Credit & Government Subsidy. The program aims at establishing a larger number of micro enterprises in Rural Area based on the ability of the poor & potential of each area.

Objectives of the study: The following are objectives of this research.

1. To understand Socio-Economic background the SGSY Beneficiaries.
2. To study the Employment & Income generated by the SGSY Projects.
3. To study the Government officers procedure of implementation of the SGSY Projects.

Data Collection:

Primary Data:

Primary data includes data regarding Socio-economic background employment & Income generated by SGSY Beneficiaries collected through Questionnaires.

Secondary Data: The Secondary data is used for this research work and is collected from Reference books, Research articles & Internet.

Sample Design

Sr. No.	Name of Taluka/ Block	Total Beneficiaries	No. of Sample Beneficiaries	Block Wise Sample Percentage	Proportionate Sample Size
1	Vaibhavwadi	198	42	28.38	10.00
2	Kankavli	220	48	21.81	11.43
3	Devgad	310	74	23.87	17.62
4	Malvan	415	94	22.65	22.38
5	Kudal	247	40	16.19	9.52
6	Sawantwadi	256	47	18.36	11.20
7	Vengurla	351	50	14.25	11.90
8	Dodamarg	189	25	13.23	5.95
	Total	**2186**	**420**	**19.21**	**100**

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Special Issue Vol-01, Jan. to March 2021
Vidyawarta®
Peer Reviewed International Refereed Research Journal
MAH/MUL/03051/2012
ISSN-2319 9318

New Agriculture Acts 2020 : Problems and Prospects

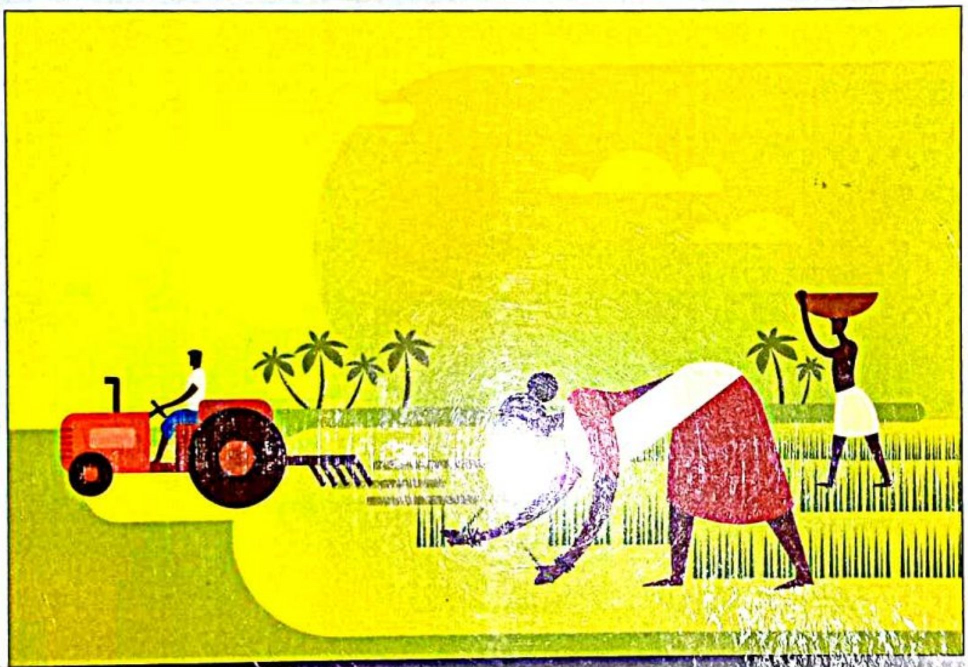

Chief Editor
Dr.Bapug Gholap
Editor
Dr. Omprakash Kshirsagar
Co-Editor
Dr. Madan Shelke

Scanned with CamScanner

14] A Critical Analysis of Agricultural Bill 2020
Mr. Chandrakant B. Dhumale, Akola. ||62

15] IMPACT OF NEW AGRICULTURE ACTS 2020 ON FARMERS AND MARKETS
Dr A. R. Chavan, New Mumbai ||69

16] To Study on New agriculture and Rural Marketing Challenges faced by the farmers in ....
Dr. S.J. Bhavsar, Jalna ||76

17] Agricultural Development of Maharashtra State during Pre and Post Reform Periods
Lt.Dr.M.R.Khot, Malvan ||78

18] Contract Farming and New agriculture Acts
Shobha S. Kanni, Kanakagiri Dist: Koppal ||83

19] Studies on impact of new agricultural act and farmers empowerment-A VIEW
R. B. Yedatkar, V. V. Niras ||86

20] New Agriculture Policy and its Impact on Agriculture Development
Mrs. Kamble Shiladevi Pandurang, Hanegaoon ||89

21] PROS AND CONS OF NEW AGRICULTURE ACTS - 2020
ISHWARYA.R -Mysuru ||94

22] ANALYSISOF THE NEW AGRICULTUR ACT 2020
Mr. K. A. Shama - New Mumbai ||97

23] India's New Farms Bills of 2020 -A Study of Pros and Cons
Dr.Chaya.R , Mysore, Karnataka. ||102

24] A Study New Agricultural Bill & Online Agricultural Marketing
Prof. Rahul G. Mahure- Patur, Dist. Akola ||107

25] NEW AGRICULTURE ACT2020: PROBLEMS AND PERSPECTS
Dr. Ramya S., -Mysuru ||113

26] NEW AGRICULTURE ACTS AND APMC
Dr.Lt. Abasaheb Dhondiba Jadhav Shirol, Dist. Kolhapur ||116

27] New Agriculture Bill, 2020: Provisions and demerits
Mr. Mehtre N. M / Miss. Joshi S. S. ||120

Scanned with CamScanner

17

Agricultural Development of Maharashtra State during Pre and Post Reform Periods

Lt.Dr.M.R.Khot
Assistant Professor,
S.K.PatilSindhudurgMahavidyalayaMalvan
Affiliated to Mumbai University

****

Abstract

The agricultural sector is playing an important role in the Maharashtra State development during pre and post reform periods. But the growth of area, production, average yield and irrigated area of some food crops and cash crops has declined in the post reform period compared to the pre - reform period. Therefore, it is an urgent need to take positive steps by the government for the improvement of food crops and cash crop area, production, productivity and area under irrigation also.

Keywords: Agricultural Development, Area, Production, Yield and Area under Irrigation.

Introduction

Maharashtra is the 2nd largest state in India in terms of population and 3rd in respect of area. Maharashtra is the wealthiest state by all major economic parameters and also the most industrialized state in India.[1,2] The state continues to be the single largest contributor to the national economy with a share of 15% in the country's Gross Domestic Product (GDP)[3]. Maharashtra accounts for 17% of the industrial output of the country and 16% of the country's service sector output. The economy of Maharashtra is the largest state economy in India with [1] 27.96 lakh crore (US$390 billion) in GDP and a per capita GDP of [1] 180,000 (US$2,500).[4]

Agricultural sector playing vital role in the economic development of Maharashtra state and also it is the prime occupation of the people. Approximately 82 per cent of rural population surviving on agriculture for livelihood. Agriculture is the main source of income for most of the population of Maharashtra. Food crops and cash crops are grown in the Maharashtra state. The main food crops are mangoes, grapes, oranges, bananas, wheat, jowar, rice, bajra and pulses whereas the cash crops consists of groundnut, sugarcane, cotton, tobacco and turmeric.Agricultural sector provides foods for the society, inputs for the industry sector, supplied export oriented foodgrains, earning foreign currency from abroad through export and so on. Therefore, the study of agricultural development is an important.

Objectives of the Study

i) To study agricultural development of the Maharashtra.

ii) To examine growth of area under various major crops during pre and post-reforms period.

iii) To calculate growth of agricultural production of major crops during pre and post-reforms period.

iv) To calculate average yield of various crops in Maharashtra State during pre and post-reforms period.

v) To measure irrigated area under principal crops in Maharashtra state.

vi) To suggests appropriate suggestions.

Research Methodology

The present study based on secondary data. It gathered from various sources such as government reports, document for the present research work. The present study for the period 1980-81 to 2013-14 is for the Maharashtra state. The whole study has divided into two sub-periods to identify Agricultural development. The sub periods are a) 1980-81 to 1990-91 (Pre-reform period); b) 1991-92 to 2013-14 (Post-reform period); and c) (Overall period) 1980-81 to 2013-

Scanned with CamScanner

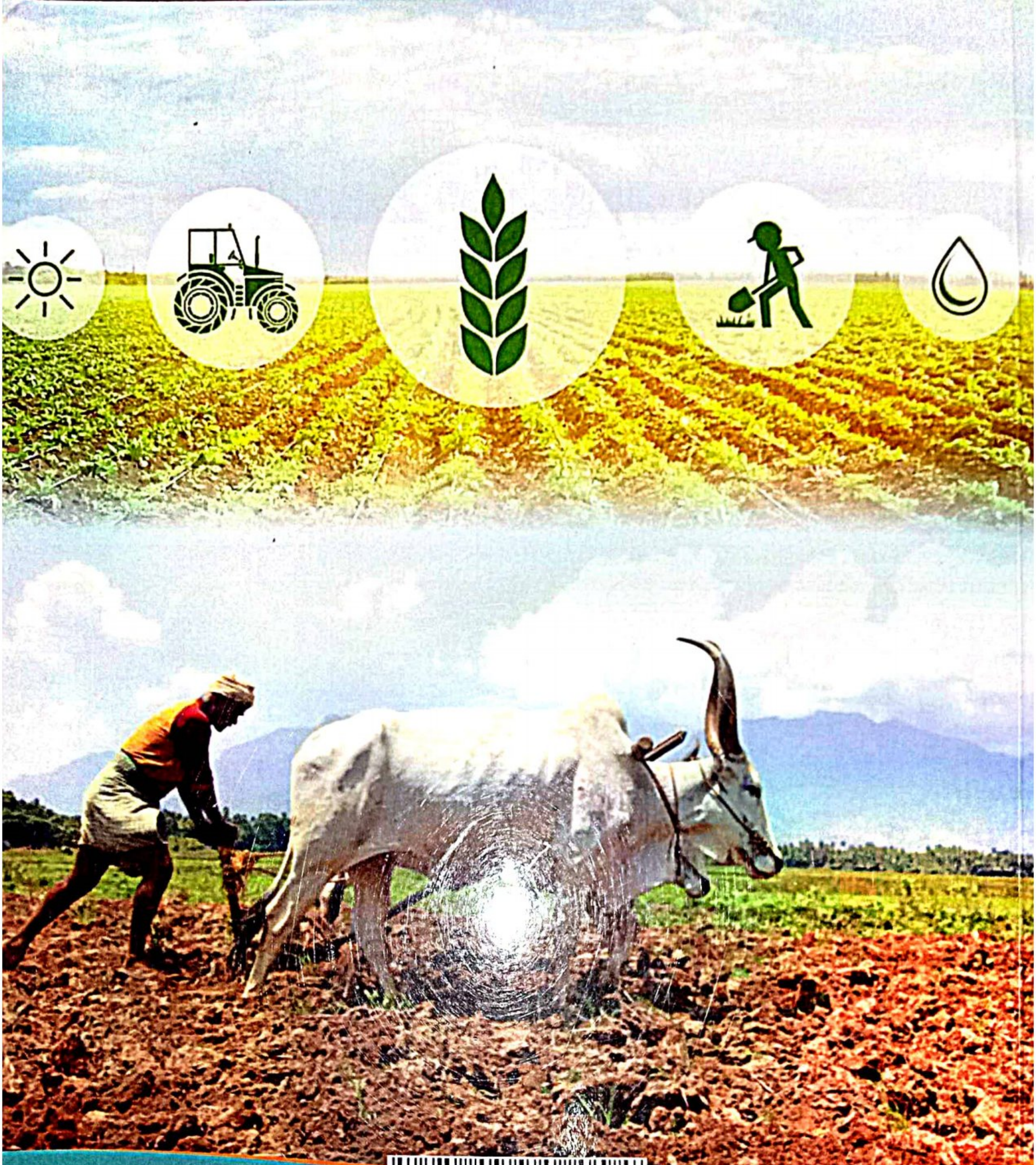

Edited By

Dr. Gholap Bapu Ganpat

Parli Vaijnath, Dist.Beed 431 515

(Maharashtra, India)

Cell : +91 75 88 05 76 95

ISSN-2319 9318

IMPACT 7.940 iijif FACTOR

Publisher & Owner

Archana Rajendra Ghodke

Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.

At.Post.Limbaganesh, Tq.Dist.Beed-431 126

(Maharashtra) Mob.09850203295

E-mail: vidyawarta@gmail.com

www.vidyawarta.com

Scanned with CamScanner

Peer reviewed Journal Impact Factor: 7.265 ISSN-2230-9578

Journal of Research and Development

A Multidisciplinary International Level Referred Journal

April-2021 Volume-11 Issue-10

Recent Trends in Social Sciences

Chief Editor
Dr. R. V. Bhole
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot
No-23, Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.)

Guest Editor
Dr. R. B. Chougule
I/C Principal,
Kankavli College, Kankavli,
(Maharashtra)

Executive Editors
Dr. S. N. Patil
Dr. R. A. Mumbarkar
Mr. Y. V. Mahalinge

Co- Editors
Dr. S. D. Kadam
Lt. (Dr.) B. L. Rathod
Mr. T. N. Jaykar

Address
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Scanned with CamScanner

CONTENTS

Sr. No.	Paper Title	Page No
1.	आर्य समाजाचे सामाजिक कार्य — *प्रा. माणिकराव शामराव चव्हाण*	1-3
2	स्थानिक इतिहास – इतिहास लेखनातील नवीन प्रवाह — *प्रा. डॉ. अशोक ज्ञानदेव पाटील*	4-6
3	भारतीय सर्कशीचा उगम व स्वरूप एक:अभ्यास — प्रा.डॉ.चंद्रकांत शिवराम गिरी	7-9
4	अहमदनगर जिल्ह्यातील कम्युनिस्ट पक्षाचा जमीन बळकाव लढा — प्रा. डॉ. विधाटे गणेश शंकर	10-15
5	ग्रामीण विकास पर पारिस्थितिकीय एवं पर्यावरणीय प्रभाव : नालंदा जिला के संदर्भ में — पूरन चन्द	16-19
6	पश्चिमी चम्पारण जिला में थारू जनजाति की कृषि समस्यायें: एक भौगोलिक अध्ययन — कुमार गौरव	20-23
7	भूमि उपयोग में परिवर्तन एवं भूमि प्रबन्धन पूर्वी चम्पारण जिला के संदर्भः एक भौगोलिक विश्लेषण — रणधीर कुमार रंजन	24-27
8	मुंबईचे शिल्पकार जगन्नाथ शंकर शेठ — *प्रा. माणिकराव शामराव चव्हाण*	28-29
9	रायगड जिल्ह्यातील पर्यटन व्यवसाय आणि रोजगार संधी — *डॉ. राजाराम महादेव थोरात*	30-35
10	कोरोना महामारी आणि सामाजिक बदल — *अंकुश रामराव शिंदे, अभिजीत बाबासाहेब कदम*	36-39
11	कोरोना आणि जगाचे कृषी क्षेत्रातील बदलत जाणारे अर्थकारण — *नेहा अशोक चव्हाण*	40-42
12	भारताची कर्ज समस्या आणि व्यवस्थापन — *प्रज्ञा प्रदीप तांबे*	43-45
13	रुपयाचे अवमूल्यन आणि भारतीय अर्थव्यवस्था — लेफ्टनंट प्रा.डॉ.एम.आर.खोत	46-49
14	ग्रामीण भागातील महिलांचे सक्षमीकरण — हर्षदा सुरेंद्र गुरव	50-52
15	पूर्व विदर्भातील स्वदेशी आंदोलन — *डॉ.गजानन बापुराव ठाकरे*	53-56
16	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या चळवळीतील पाश्चात्य महिलांचे योगदान : एक चिकित्सक अभ्यास — *डॉ. पौळ भावना श्रीपती*	57-63
17	चंद्रसेन विराट की ग़ज़लों में राजनीतिक बोध — *श्री.भिकाजी व्हन्नाप्पा कांबळे*	64-6
18	ठाणे जिल्ह्यातील हवा प्रदूषण आणि त्याचे मानवी आरोग्यावरील परिणामांचा अभ्यास करणे — *श्री दिपक हिलाल महाजन, डॉ. सुरेश जे. फुले*	68-6
19	सामाजिक विचारवंत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर — *प्रा. सोनकांबळे अरूण विठ्ठल*	70-7
20	अन्न सुरक्षा (Food Security) — *कु. महेंद्र सर्जेराव महानोर*	72-7
21	सुनगाव जि बुलडाणा येथील तीन ऐतिहासिक बारव — *डॉ. श्याम प्रकाश देवकर*	74-7
22	आत्मनिर्भरतेतून समृध्दीकडे जातांना मराठवाड्याच्या विकासात व्यापारी पिकांच्या भूमिका — *पवार प्रियंका जयराम, गीता दिलीप उगले*	78-8
23	आधुनिक नकाशाशास्त्र : GIS व रिमोट सेन्सिंगचे भूगोलशास्त्रात महत्व — *डॉ. बबन क. सिनगारे*	84-8
24	महाराष्ट्राच्या शेतीवर हवामान बदलाचे परिणाम व व्यवस्थापन — *प्रा. डॉ. घार एस. जी.*	88-9
25	सामाजिक परिवर्तनात मानसशास्त्राची भूमिका — *प्रा.मुंगूसकर अनिल मधुकर*	91-9

Scanned with CamScanner

रुपयाचे अवमूल्यन आणि भारतीय अर्थव्यवस्था

लेफ्टनंट प्रा.डॉ.एम.आर.खोत
अर्थशास्त्र विभाग, सिंधीदुर्ग महाविद्यालय मालवण

सध्या जग हे पैश्याच्या भोवती फिरत आहे. आदिमानवाच्या काळात चलन नव्हते पण काही प्रमाणात वस्तुविनिमय होता. त्यानंतर वस्तुविनिमय पद्धतीमध्ये हळूहळू अनेक बदल होत गेले आजच्या अवस्थेपर्यंत अनेक स्थित्यंतरे अर्थव्यवस्थतेच्या बाबतीत अथवा विनिमयाच्या बाबतीत घडून आलेले आहे. जगात विविध क्षेत्रात असलेल्या आर्थिक सामाजिक सांस्कृतिक राजकीय कला क्रीडा अशा सर्व क्षेत्रातील कार्याचा सन्मान पैशाने होतो असतो. पैशाच्या स्वरूपात व आकारात दिवसेंदिवस बदल होत चाललेले आहेत. विविध प्रकारच्या धातूचा वापर ,वस्तूचा सेवेचा वापर देखील पैसा रूपाने केला जात होता. असं म्हटलं जातं स्थिती परत्वे कालपरत्वे देण्याघेण्याचे व्यवहार बदलत गेलेले आहेत मानव हा आपला आर्थिक विकास पैशामध्ये मोजत असतो मानवाच्या जन्मापासून मृत्यूपर्यंत पैसा हा अत्यंत महत्त्वाचा बनलेला आहे. भारतीय अर्थव्यवस्थेचा इतिहास पाहिला असता काही महत्त्वाच्या घटनांचा परिणाम चलना वर झालेला दिसून येतो आर्थिक विनिमय सुबत्ता अवनती राजकीय यंत्रणा कलाकुसर इत्यादी कितीतरी पैलू विषयी ऐतिहासिक नाणी सांगून जात असतात किंवा बोलू शकतात. नाण्यावरील मजकूर चित्रे चिन्ह ्यांचे दर्शनी मूल्य या साऱ्या गोष्टी महत्त्वाच्या असतात.

जुनी भारतीय चलन प्रणाली कशी मोजले जात होती ते खालील विभक्तीकरणा वरून लक्षात येईलफुटकी कवडी - कवडी फुटी कौडी पासून कौडी आली. कौडी पासून दमडी आली.दमडी पासून धेला आला. धेला पासून पाई आली.पाई पासून पैसा आला. पैसा पासून आणा आला. आणा पासून रुपया आला.

कवडी- दमडी
दमडी- धेला
ढेला - पाई
पाई – पैसा
पैसा- रुपया
२५६ दमडी= १९२ पाई= १२८ ढेला= ६४ पाई= १६ आणे= १ रुपयायातील आणि पद्धती पन्नासच्या दशकानंतर बाद केली जाऊ पैसे पद्धत सुधारण्यात आली व १०० पैशाचा एक रुपया अशी मोजदाद होऊ लागली

अवमूल्यन अर्थ - परकीय चलनाच्याबाबतीत रुपयाचे मूल्य कमी होणे अथवा जाणीवपूर्वक कमी करणे म्हणजे रुपयाचे अवमूल्यन होय.

रुपया परकीय चलनाच्या संदर्भात मागणी व पुरवठ्याच्या आधारे स्वस्त होत असल्यास अथवा घसरत असल्यास त्याला रुपयाचे अवमूल्यन असे म्हणतात.

अवमूल्यनाद्वारे रुयाची किमत परकीय चलनाच्या संदर्भात कमी करणे हा सरकारचा किंवा मध्यवर्ती बँकेचा धोरणात्मक निर्णय असतो

स्वातंत्र्य पूर्व काळ

भारतीय रुपया हा इतिहासात महत्त्वाची भूमिका बजावतो. प्राचीन काळात रुपया या शब्दाची साधर्म्य असलेला शब्द कौटिल्याने अर्थशास्त्रात रुप्यरूप नावाने वापरला आहे. अर्थात हे नाणे चांदी व सोन्याचे असे. इतिहासातील अगदी ठामपणे नोंदला गेलेला काळ म्हणजे पहिला भारतीय मुस्लिम सम्राट शेरशहा सुरीने त्याच्या काळात जनतेसाठी ज्या ज्या सोयी सुविधा आणि बदल केले होते त्यापैकी रुपया या नावाने चलनात नाणी आणली हा एक मोठा बदल होता. रुपया 178 ग्रेन म्हणजे 11 ग्रॅम चांदीचा होता व या रुपयाचा एक्शेंज रेट होता. 40 तांब्याचे पैसे म्हणजे एक चांदीचा रुपया होय. याच शेर शहाणे तांब्याची नाणी सोन्याची नानी ज्याला मोहर म्हटले जात असे. ती नाणी देखील चलनात आणली तेव्हापासून व्यवहारात पैसा आला प्रामुख्याने रुपया मोघल साम्राज्यातच होता . हा रुपया पुढे भारतात सर्वत्र यायला बस्कर ची लढाई कारणीभूत ठरली बास्करच्या सर जेम्स प्रिन्सेस या ब्रिटिश व्यक्तीने भारतातील चलनाचा अभ्यास करून लॉर्ड विल्यम बेटिंग यांच्याकडे एक अहवाल आणि नाण्याची प्रारूप करून पाठवले त्याचा हा अहवाल एक डिझाईन म्हणून मंजूर होऊन इंग्लंड मधून भारतात नाणी पाडण्याची मशीन आणले गेले व त्यानंतर पुढे भारतीय रुपयाची खऱ्या अर्थाने चलनात सुरुवात झाली पुढे 1833 -34 पासून विल्यम राज्याच्या छापाची नाणी तयार होण्यास सुरुवात झाली नंतर व्हिक्टोरीया राणी, आठवे एडवर्ड ,पाचवे व सहावे जार्ज इत्यादी राजांच्या मुद्रा असलेली नाणी स्वातंत्र्यानंतरही काही काल होती. 1906 मध्ये त्यावेळेस भारतात इंडियन प्रोमिसरी नोट अर्थात अगदी कागदी नोटा व्यवहारात आणल्या होत्या त्या सर्व चलन व्यवहारात इतिहास अभ्यासणे महत्त्वाचे आहे.

स्वातंत्र्यानंतरचा काळ

भारत सरकारने स्वातंत्र्यानंतरच्या काळात नाण्यांमध्ये अनेक बदल केले परंतु उत्साह हवा त्या वेळी समाज यांची भावमुद्रा नाण्याचे एका बाजूला ठेवून दुसऱ्या बाजूला भारताचे प्रतीक म्हणून सिंहाचे चित्र ठेवले आणि अशा रीतीने

Scanned with CamScanner

Chief Editor

Dr. R. V. Bhole
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Guest Editor

Dr. R. B. Chougule
I/C Principal,
Kankavli College, Kankavli, (Maharashtra)

Executive Editors

Dr. S. N. Patil
Dr. R. A. Mumbarkar
Mr. Y. V. Mahalinge

Co- Editors

Dr. S. D. Kadam
Lt. (Dr.) B. L. Rathod
Mr.T.N.Jayka

Editorial Board

Dr. A. K. Farakate	*Dr.B.G.Gawade*	*Dr. S. T. Disale*
Mr. S. B. Patil	*Mr. S. S. Rane*	*Dr. M. P. Chavan*
Mr. G. A. Tekale	*Mr. S. M. Sonawane*	*Mrs. V. V. Rasam*

Address
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Scanned with CamScanner

ISSN- 2349-638x

Impact Factor
7.149

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal (AIIRJ)

Peer Reviewed and Indexed Journal

Special Issue
Sustainable Development in Science, Social Sciences and Language

30th May 2021

Special Issue - 88

Chief Editor:
[illegible]

Executive Editor
Dr. [illegible] Patil
Principal,
Dr. Ghali College, Gadhinglaj

Co-Editor
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Scanned with CamScanner

Aayushi International Interdisciplinary Research Journal (AIIRJ)

Peer Reviewed And Indexed Journal

ISSN 2349-638x

Impact Factor 7.149

Website :- www.aiirjournal.com

Theme of Special Issue

Sustainable Development in Science, Social Sciences and Languages

Chief Editor

Mr. Pramod P. Tandale

Executive Editor

Dr. Mangalkumar R. Patil

Principal,

Dr. Ghali College, Gadhinglaj

Co-Editor

Mr. Ashvin G. Godghate

Dr. Dattatray N. Waghmare

Dr. Nilesh. K. Shelake

Scanned with CamScanner

Sr.No.	Name of the Aurhor	Title of Paper	Page No.
134.	प्रा. डॉ. एम. आर. खोत	बालकामगार आणि कायदेशीर तरतुदी	610
135.	अभिजीत बाळासो गिरी डॉ. जाधव म.ल.	उच्चशिक्षण आणि संशोधनाकडे वाटचाल	616
136.	कैलास सत्यवान शेलार डॉ. आदिनाथ मोरे	शाश्वत आर्थिक विकास	620
137.	श्रीमती. आर. व्ही. पाटील	जागतिक तापमान वाढ - एक समस्या	626
138.	प्रा. डॉ. विशाल प्रकाश लिंगायत	मराठी साहित्य आणि पर्यावरण यांचा ऋणानुबंध	632
139.	डॉ. एच. एस. कुचेकर	महिला सक्षमीकरण : भारतीय राजकारणात महिलांचा सहभाग	636
140.	डॉ. सरिता बाबासाहेब बिडकर	'तीसरी ताली' में लैंगिक समानता के लिए किन्नरों का संघर्ष	642
141.	डॉ. धनश्री खटावकर प्रा. सी. जे. भारसकळे	इस्लामपूरमधील प्रवासी रिक्षा चालकांना उध्दभवणाऱ्या समस्या व त्यावरील उपाय	647
142.	प्रा.शेख आलम गफूर	भारतातील अंतर्गत श्रमिक स्थलांतर : धोरणे आणी उपाय	653
143.	डॉ.गजानन बापुराव ठाकरे	राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदान	659
144.	सचिन आर. दर्पे	सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील स्थलांतराच्या कारणांचा आणि परिणामांचा अभ्यास	665
145.	डॉ. मारुती अर्जुन केकाणे	कोवीड १९ मुळे डिजिटल मीडियाची उच्च शिक्षणातील भूमिका आणि उपयोग	669
146.	प्रा. मानकरे ज्ञानेश्वर रघुनाथ	ठाणे - पालघर जिल्ह्यातील लिंग गुणोत्तराचा भौगोलिक अभ्यास	674
147.	सीमा यादव डॉ.मृत्युन्जय मिश्रा	प्राथमिक शिक्षा मे मौलिक अधिकार के महत्व का अध्ययन	681
148.	श्री चंद्रहास लक्ष्मण हिप्परकर डॉ. विनय दत्तात्रय धोंडगे	शाश्वत विकासाची ध्येये	683
149.	डॉ.अर्चना काटकर-सोनवणे	भटक्या विमुक्तांचे आत्मकथन	689
150.	प्रा. डॉ. झाकीरहुसेन हाकीम संदे	मानवाधिकार संहिता आणि भारतीय संविधानातील मूलभूत अधिकार यांचा तौलनिक अभ्यास	694
151.	प्रा. प्रकाश जमदाडे	ब्रिटिश काळातील शैक्षणिक आयोग आणि स्त्री शिक्षण	699

Scanned with CamScanner

बालकामगार आणि कायदेशीर तरतुदी

प्रा. डॉ. एम. आर. खोत,
अर्थशास्त्र आणि एन सी सी विभाग
स. का पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय मालवण

प्रस्तावना

उत्पादन प्रक्रियेत श्रम हा घटक अंत्यंत महत्वाचा आहे . मात्र शिक्षण घेण्याच्या, खेळण्याच्या वयात लहान मुलांकडून करवून घेतले जात असेल किंवा केले जात असेल, तर ते कोणत्याही समाजासाठी, राष्ट्रासाठी भूष्णावह नाही. देशातील विविध लहान -मोठया उद्योगव्यवसायात बालकामगार असल्याचे दिसून येते. विकसित आणि विकसनशील अशा दोन्ही देशांत बालकामगार समस्या दिसून येत असली, तरी भारतातील बालकामगार समस्येची कारणे वेगळी आहेत. त्यात प्रामुख्याने पिढीजात दारिद्र्य,परंपरागत व्यवसाय , बेकारी , आर्थिक विषमता, आईवडिलांचे अज्ञान व निरक्षरता, स्थलांतर यांचा समावेश असल्याचे दिसून येते. भारताच्याच नव्हे, तर सर्व जगाच्या दृष्टीने बालकामगार ही समस्या विकासाला अत्यंत घातक आहे.

व्याख्या ---

"बालकामगार प्रतिबंध आणि नियंत्रण कायदा' 1986नुसार, काम करणाऱ्या ज्या व्यक्तीने वयाची 14 वर्षे पूर्ण केलेली नाहीत, अशा सर्वांना बालकामगार संबोधण्यात यावे. "

"संकुचित अर्थाने बालकामगार म्हणजे अशी मुले, जी त्यांच्या आरोग्यास धोकादायक आणि त्यांच्या विकासाच्या संधी नाकारणाऱ्या कोणत्याही लाभदायक व्यवसायात काम करतात."

बालकामगार हि समस्या फक्त उद्योगात काम करणाऱ्या मुलांसाठीच लागू होत नाही, तर औवद्योगिकेतर व्यवसायात काम करणाऱ्या मुलांसाठीहि लागू होते.

संशोधनाची उद्दिष्टे खालीलप्रमाणे आहेत.

1) बालश्रामिक घटनात्मक तरतूदींचा अभ्यास.
2) बालश्रामिक स्वतंत्र्यापूर्वीच्या कायद्यांचा अभ्यास.
3) बालश्रामिक स्वातंत्र्यानंतरच्या कायद्यांचा अभ्यास.

गृहीतक

बालकामगारविषयक घटनात्मक तरतुदी व कायदे बालकामगारप्रथा बंद करण्या अद्यापही यशस्वी झालेल्या नाहीत

संशोधन पद्धती

सदर संशोधनासाठी दुय्यम माहितीचा उपयोग करण्यात आला आहे. दुय्यम माहितीसाठी विविध ग्रंथ, अहवाल, मासिके, नियतकालिके, वृतपत्रे इत्यादिंचा आधार घेतलेला आहे.

Scanned with CamScanner

MAH/MUL/ 03051/2012 ISSN :2319 9318

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता ™

June 2020, Special Issue

Krishnarao Sitaram Desai Shikshan Mandal's

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA, MALVAN

Dist. Sindhudurg 416606, Maharashtra

Affiliated to University of Mumbai (NAAC Grade "B")

Online One Day National Conference On "Post Covid 19 Strategies - Challenges and Innovations"

Organised by

Internal Quality Assurance Cell (IQAC),

S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya, Malvan

Date : Thursday, 11 June, 2020

Time : 10:00 AM

» Theme of the Conference «

Post COVID-19 Strategies – Challenges and Innovations

Editor

Dr. Sumedha Naik

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205

Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.

At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed

Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295

harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors / www.vidyawarta.com

Scanned with CamScanner

॥न हि ज्ञानेनं सदृशं पवित्रमिह् विद्यते॥

Krishnarao Sitaram Desai Shikshan Mandal's

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA, MALVAN

Dist. Sindhudurg 416606, Maharashtra

Affiliated to University of Mumbai (NAAC Grade "B")

Online One Day National Conference On "Post Covid 19 Strategies - Challenges and Innovations"

Organised by

Internal Quality Assurance Cell (IQAC),

S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya, Malvan

Date : Thursday, 11 June, 2020

Time : 10:00 AM

» Theme of the Conference «

Post COVID-19 Strategies – Challenges and Innovations

Sub Themes

- Industrial and Economic Development
- Service Sector Development
- MSMEs' Development
- Import- Export Management
- Education, Health and Hygiene
- Public Transport & Logistics
- Socio – Psychological Environment
- Environment Conservation
- Agriculture and Rural Development
- Tourism and Entertainment Industry
- Politics and International Relations
- Labour and Reverse Migrations
- Science , Research and Innovations
- Any Related Theme

About College

Our S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya was established in 1965 and it is effectively run by Krishnarao Sitaram Desai Shikshan Mandal, Malvan. We have under graduate courses in Arts, Commerce and Science.

Invitee Experts

- Padmashri Dr. Milind Kamble, Chairman, DICCI
- Dr. Annasaheb Gurav, Dean, Commerce and Management, Shivaji University
- Dr. P. S. Kamble, Ex-HoD, Department of Economics, Shivaji University
- Dr. Jagdish Jadhav, Dean, School of Social Sciences, Central University of Rajasthan
- Dr. Vaidehi Daptardar, Principal, Adarsh College of Arts and Commerce, Badlapur

Scanned with CamScanner

Index

Sr. No.	Content	Author	Page
1	An Analytical Review of Public Health Condition in India from COVID19 Pandemic Perspective with Special Reference to Maharashtra State	Mr. Abhijit Pandharinath Mahale	8
2	Post COVID-19 Strategies for Tourism and Entertainment Industry	Dr. Sumedha Naik	16
3	Islamic Banking – The Need of the Hour	C.A. Shailesh Dattatraya Borkar	22
4	Issues of Sustainable Development of Agricultural In India	Dr. Gitte Madhukar Raghunathrao	26
5	Challenges and Opportunities of Technological And Metacognitive Learning – Post Covid 19 Era	Anuradha S.	33
6	Post Covid-19 & Educational Sector in India: Analytical Study	Mr. Vaseem Hanif Sayyed (Haseena)	39
7	Post Covid-19: Challenges before Indian Economy	Mrs. Mugdha Atul Kamat	48
8	Study of Impact of Covid-19 Pandemic on Education System in India	S. S. Nimgare and U.W. Fule	57
9	Forecasting and Management of Infectious Diseases Using Big Data Analytics	Neha Vora	62
10	Impact of Covid-19 on Indian Education Sector	Isha Mahajan and Yash Kaul	67
11	Studies of Some Pollution Controlling Plants	Manik S. Khandare	70
12	Post Covid – 19 Strategies Challenges and Innovations	Malvika Ajit	73
13	Impact of Covid 19 Pandemic on Higher Education in India: Challenges And Innovations	Mr. Premraj Subhash Patil	82
14	Reverse Migration in India due to COVID-19 Pandemic	U.W. Fule and S. S. Nimgare	87
15	Study of the Impact of Covid 19 on Indian Consumer Behaviour	Mr. Dayanand Vishwanath Thakur	92
16	Study of the Post Covid 19 Strategies for the Development of Industries and Economy of Maharashtra	Dr. Vilas B. Zodage	102
17	Post Covid-19 Opportunities and Challenges For Micro Small Medium Enterprises (MSME) Development In India	Sreejai Srikanth	113
18	Study of the Impact of Reverse Migration of Migrants in Mumbai	Naresh Sukhani	121
19	COVID-19 : Impact & Challenges in Rural Development	Prof. B. H. Chaugule	131
20	कोरोना युध्द आणि भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम	प्रा. डॉ. एम्. आर. खोत	137
21	कोरोनाचा साहित्य विश्वावरील परिणाम	प्रा. कैलास रावते	142
22	शेती आणि ग्रामीण विकास	डॉ. आनंद प्रभाकर बांदेकर	145
23	कोविड–19 महामारीचे शेती व ग्रामीण विकासावर झालेले परिणाम	डॉ. राजेंद्र आत्माराम मुंबरकर	148
24	कोविड–१९ चा शेती व ग्रामीण विकासावरील प्रभाव	डॉ. देविदास विक्रम हारगिले	155
25	A Study on Impact of Covid 19 on Psychological Health of Residents in Maharashtra	Manasi C. Kawatkar	159

Scanned with CamScanner

''कोविड—१९ चा शेती व ग्रामीण विकासावरील प्रभाव''

प्रा. डॉ. देविदास विक्रम हारगिले

स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण

प्रस्तावना :—

भारतीय ग्रामीण समाजाचा प्रमुख व्यवसाय शेती आहे. शेती ही ग्रामीण लोकांची आर्थिक क्रिया असल्याने ग्रामीण विकासावर या आर्थिक क्रियेचा पूर्ण प्रभाव पडल्याचे दिसून येते. गेल्या कित्येक वर्षात औद्योगिकीकरण जसे वाढले असले तरी शेतीचे अग्रस्थान भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या दृष्टीने आज सुद्‌धा अढळ आहे. भारतातील अप्रगत शेती व्यवसाय स्वरुप, शेती उत्पादनाचा कनिष्ठ दर्जा उत्पादनाचे वाटप, जमिन वाटपाविषयी विषमता व सांस्कृतिक मागासलेपणा या सर्वांचे मूळ आर्थिक विकासात दिसते. याशिवाय ग्रामीण भागातील चालिरिती, रुढी, निती, कल्पना मोठया समजुती त्यासुद्‌धा येथील शेती पद्‌धतीलाच परिपक्व आहेत.

जागतिक महामारी म्हणून घोषित केलेल्या कोरोनाचा प्रादुर्भाव अद्यापही वाढतच आहे. या महामारीला आटोक्यात आणण्यासाठी सर्व स्तरातून प्रयत्न सुरु आहेत. कोरोनाला आळा घालण्यासाठी जाहीर केलेल्या लॉकडाऊन पालन व्हावे व या काळात कायदा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण होऊ नये. तसेच नागरिकांचे संरक्षण व्हावे. यासाठी पोलीस अहोरात्र रस्त्यावर उभे आहेत. यात अनेक पोलिसांचा मृत्यू झाला आहे. कोरोना विरोधात लढणाऱ्या योद्‌धांसाठी 'आपत्ती सेवा' पदक देण्याचा प्रस्तावाला राज्य गृहमंत्रालयाने हिरवा कंदिल दिला आहे.

संशोधनाचे महत्त्व व गरज :—

ग्रामीण भागामध्ये कोरोनाचे थैमान घातले आहे. आजही ग्रामीण भागामध्ये दुसरीकडून आलेल्या लोकांना कोणत्याही प्रकारच्या वैद्यकीय सुविधा उपलब्ध केलेल्या नाहीत. तसेच कोरोनाची चाचणी किंवा तपासणी केल्यानंतर चार ते पाच दिवस तिचा रिपोर्ट यायला लागतो. आज जर ग्रामीण भागाचा विचार केला तर मोठया शहरांमधून ग्रामीण भागात लोकांचे लोंढेच्या लोंढे आलेले आहेत. त्यांची तपासणी सुद्‌धा केली जात नाही.

मोठया शहरांमध्ये ज्याप्रमाणे कोरोना तपासणी लॅब आहेत. तशाच लॅब किमान प्रत्येक तालुक्यात असली पाहिजे. लोकांचे तपासणीचे रिपोर्ट लवकर समजले पाहिजेत. त्याचप्रमाणे मुंबई, पुण्यासारख्या शहरांसारख्या वैद्यकीय सुविधा ग्रामीण भागात म्हणजेच किमान प्रत्येक तालुक्याला करुन दिल्या पाहिजेत.

Scanned with CamScanner

Quarterly

ISSN 2581-5429 (online)

Akshara Multidisciplinary Research Journal

Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

April-June 2020 Vol.02 ISSUE. I (A)

कोरोना संकटाचे भारतीय अर्थव्यवस्थेसमोरील आव्हाने, परिणाम व उपाययोजना

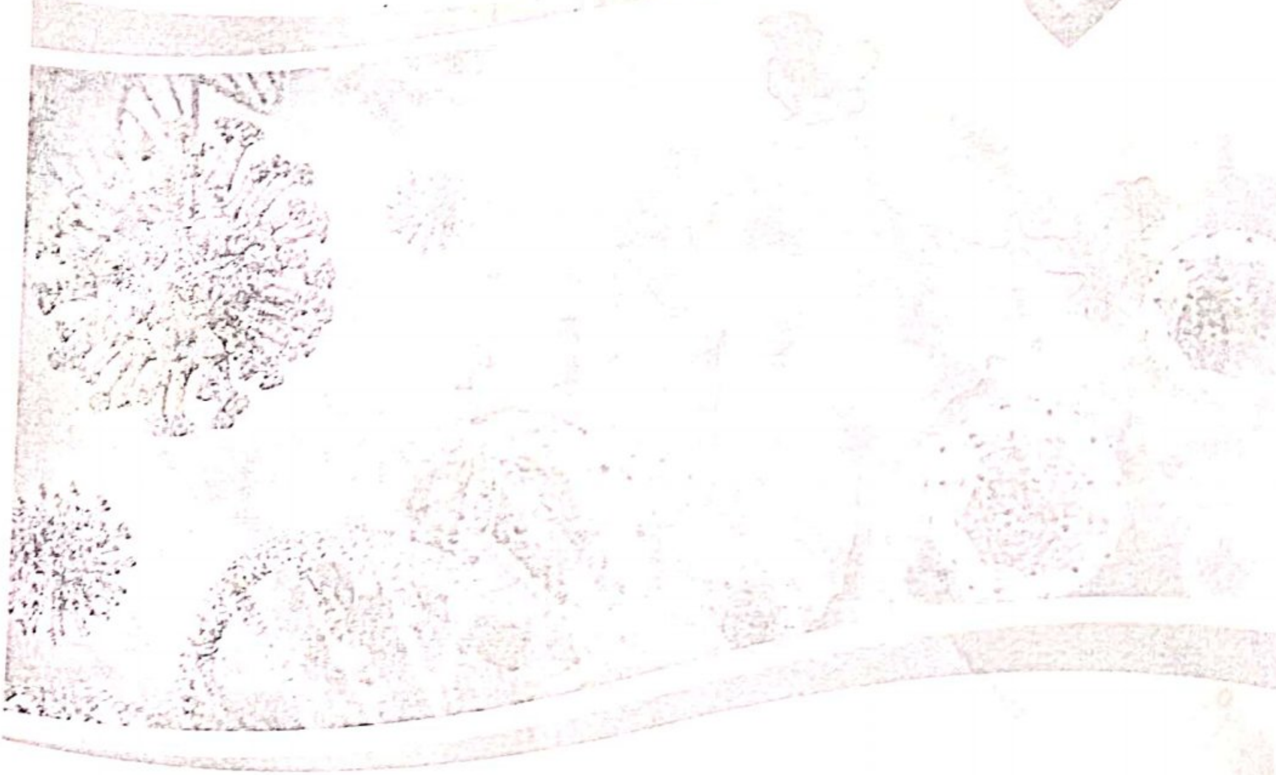

Associate Editor

Mr. S. T.Dhum
Detp. Of Economics
Bhusawal Arts, Science &
P. O. Nahata Commerce College
Bhusawal

Executive Editor

Dr. A. D. Goswami
Vice Principal
Bhusawal Arts, Science &
P. O. Nahata Commerce College
Bhusawal

Guest Editor

Dr. Mrs.M. V. Waykole
Principal
Bhusawal Arts, Science &
P. O. Nahata Commerce College
Bhusawal

Chief Editor : Dr. Girish S. Koli , AMRJ, Yawal
For Details Visit To – www.aimrj.com

Akshara Publication

Scanned with CamScanner

ISSN 2582-5429(online)

Akshara Multidisciplinary Research Journal

Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

April-June 2020 VOL. 02 | ISSUE. I (A)

कोरोना संकटाचे भारतीय अर्थव्यवस्थेसमोरील आव्हाने, परिणाम व उपाययोजना

Indian Economy & CORONA Crisis: Effects Challenges & Remedies

www.aimrj.com

Email ID. aimrj18@gmail.com

Index

Sr.No	Title of the Paper	Author's Name	Page No.
01	Covid 19 चीं भारतीय शेती क्षेत्रासमोरील आव्हाने, परिणाम व उपाययोजना	डॉ.एम. बी. चौगले	03-07
02	कोरोना : महामारीचे भारतीय शेती व्यवसायावरील परिणाम	प्रा. डॉ. ए. डी. गोस्वामी	08-11
03	कोविड-19 भारतीय रोजगार क्षेत्रासमोरील आव्हाने, परिणाम व उपययोजना	प्रा. डॉ. एम. जे. गायकवाड	12-15
04	कोविड-19 अर्थव्यवस्थेपुढील आव्हाने	डॉ. जयश्री पुरूषोत्तम सरोदे	16-20
05	कोविड-19 चे भारतीय उद्योगांसमोरील आव्हाने व परिणाम	डॉ. वर्षा कमलाकर नेहेते	21-26
06	कोरोना संकटाने भारतीय अर्थव्यवस्थेवर होणारे परिणाम	प्रा. नंदकिशोर प्रेमचंद निंगाडे	27-32
07	कोविड-19 भारतीय रोजगारासमोरील आव्हाने, परिणाम व उपाययोजना	प्रा.डॉ.मोहन ठोग्या पावरा	33-36
08	कोविड- 19 चा लघु व मध्यम उदयोगावर झालेला परिणाम	सौ. नविता मुरलीधर जावळे	37-41
09	कोरोना-19 : भारतीय अर्थव्यवस्थेवर परिणाम	अतुल दत्तु जगताप	42-45
10	कोविड-19 आणि भारतीय अर्थव्यवस्था	प्रा. विलास अंकुशराव सोळुंके	46-52
11	'कोविड 19 चा भारतीय अर्थव्यवस्थेवर होणारा परिणाम: एक अभ्यास'	सरिता शांताराम शावरकर	53-55
12	कोविड- 19 भारतीय उद्योग क्षेत्रासमोरील आव्हाने, परिणाम व उपाययोजना	डॉ. गजेंराव गंगाधर गोल्डे	56-60
13	कोरोना युध्द आणि भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम	लेफ्टनंट प्रा.डॉ. एम. आर. खोत	61-64
14	कोविड- 19 भारतीय उद्योग क्षेत्रासमोरील आव्हाने, परिणाम व उपाययोजना	प्रा. उज्वला रामचंद्र महाजन	65-68
15	कोविड- 19 भारतीय अर्थव्यवस्था में रोजगार पर होनेवाले परिणाम एवं उपाय	डॉ.रमेश प्रभाकर जोशी	69-72
16	CORONA VIRUS (COVID-19) PANDEMIC AND AGRICULTURE	Uhe P.P.	73-78
17	Challenges and Solution of Corona Virus for Small Business	Mrs. Pratima Dinesh Shravagi	79-81
18	An Overview of impact of COVID 19 on Agriculture Sector in India	Mrs. Shubhangi G. Pingle	82-87
19	Impact of Covid 19 on Industries in India	Dr. Mamataben Chandrakant Patil	88-92
20	COVID -19 Will Result in Greater Income Inequality	Dr. ManjuYadav Mrs Alpna Yadav	93-96
21	Covid19 – Its Impact on Indian economy	Balkrishna N. Mahajan	97-99
22	Impact of Covid 19 on Indian Economy	Dr. Jitendra D. Talware	100-103

©Copyright 2020 AMRJ. All Rights Reserved

Scanned with CamScanner

ISSN 2582-5429(online)

Akshara Multidisciplinary Research Journal
Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

April-June 2020 VOL. 02 | ISSUE. I (A)

कोरोना संकटाचे भारतीय अर्थव्यवस्थेसमोरील आव्हाने, परिणाम व उपाययोजना
Indian Economy & CORONA Crisis: Effects Challenges & Remedies

www.aimrj.com
Email ID. aimrj18@gmail.com

कोरोना युध्द आणि भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम

लेप्टनंट प्रा. डॉ. एम्. आर. खोत
अर्थशास्त्र विभाग, स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय, मालवण
मो.क्र. 9168431364 ईमेल drmrkhot@gmail.com

प्रस्तावना

कोवीड 19 (कोरोना) हा विषाणूने साऱ्या जगात थैमान घातलेले आहे. जवळजवळ 180 देशात या विषाणूने आपले पाय घट्ट केले आहेत. जगात आज घडीला 50 लाख पेक्षा जास्त लोकांना या विषाणूची लागण झालेली आहे. 3 लाख पेक्षा अधिक लोक मृत्यूमूखी पडले आहेत. भारतावर याचा जास्त परिणाम झाला नसला तरी अलीकडे भारतातील कोरोना बाधितांची संख्या वाढत आहे. सध्या 1 लाखापर्यंत पेक्षा अधिक जास्त कोरोना बाधित झाले आहेत. 3500 पेक्षा अधिक लोक मृत्यूमूखी पडले आहेत. कोवीड विषाणू डिसेंबर 2019 ला चीन मध्ये जन्माला आला. तो जन्माला आला की तो जन्माला घातला हा संशोधनाचा विषय आहे. मात्र या विषाणूने जगाला वेठीस धरले आहे. भारतात याचे आगमन मार्च 2020 मध्ये झाले आणि भारतातील लोकांना वेठीस धरले आहे. आज पृथ्वीवरील मानवजातीचे अस्तित्वच धोक्यात आले आहे.

भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या बाबतीत विचार केल्यास या आजारामुळे फार मोठया परिणामांना सामोरे जावे लागणार आहे. 22 मार्च 2020 या तारखेनंतर महाराष्ट्रात व देशात लॉकडाऊन / संचारबंदी लागू करण्यात आली आहे. यामुळे अनेक उदयोग व्यवसाय बंद झाले आहेत. यंत्राचा आवाज व चाकाची गती थांबली आहे. मागणी आणि पुरवठा याचे संतूलन बिघडले आहे. मानवी जीवन धोक्यात येत आहे. एकदरीतच देशाच्या अर्थव्यवस्थेवर मोठया प्रमाणात परिणाम झाला आहे आणि भविष्यातील काही वर्षे या परिणामांना सामोरे जावे लागणार आहे. अशा वेगवेगळया परिणामाची चर्चा पुढील प्रमाणे केली आहे.

औदयोगिक क्षेत्रावरील परिणाम :

कोवीड विषाणूमुळे निर्माण होणाऱ्या आर्थिक परिणामाचा विचार केल्यास देशात मोठया प्रमाणात बेकारी वाढण्याची शक्यता आहे. मुळातच देशात लोकसंख्या अधिक असल्यामुळे उघड बेकारी, अर्ध बेकारी मोठया प्रमाणात आढळून येते. मात्र सध्या अनेक उदयोग बंद पडल्यामुळे तसेच कोरोनाच्या मृत्यूच्या दाढेतून वाचण्यासाठी अनेक लोकांनी "गड्या आपुला गाव बरा" म्हणून गावाकडची वाट धरली आहे. परिणामी लॉकडाऊन काढून पुन्हा उदयोग चालू केले तरी उदयोजकांना कामगाराच्या समस्येला सामोरे जावे लागणार आहे. अर्थात बेकारीचे प्रमाण वाढणार आहे. अनेक कामगाराच्यामध्ये चिंतेचे वातावरण निर्माण झाले आहे. नोकऱ्या जाण्याची भिती निर्माण झाली आहे. देशात 93% कामगार असंघटीत क्षेत्रात काम करतात. या लोकाच्या रोजगारामध्ये अशाश्वतता निर्माण झालेली आहे. जेव्हा फक्त मागणी कमी होते तेव्हा मंदी निर्माण झाली असे म्हटले जाते. मात्र मागणी आणि (उत्पादन) पुरवठा ज्यावेळी कमी होते तेव्हा त्याला महामंदी असे म्हटले जाते त्यामुळे पुढील काही कालावधीसाठी अशी स्थिती निर्माण होण्याची दाट शक्यता आहे. भुकबळी, उपासमार, कुपोषण याचे प्रमाण वाढण्याची शक्यता आहे. परकीय गुंतवणूकीवर सुध्दा गंभीर परिणाम झाला आहे. पुढील काळात होत राहणार आहे. उदयोजकाचे उदयोग चालू

©Copyright 2020 AMRJ . All Rights Reserved

Scanned with CamScanner

ISSN 2582-5429(online)

Akshara Multidisciplinary Research Journal
Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

April-June 2020 VOL. 02 | ISSUE. I (A)

www.aimrj.com
Email ID. aimrj18@gmail.com

केला असता आणखीन मोठ्या प्रमाणात गुंतवणूकीची गरज भारताला आहे. जगाच्या 17% लोक भारतात राहतात यामुळे लोकसंख्येच्या मानाने देशात दवाखान्याची, डॉक्टराची व इतर आरोग्य सुविधाची मोठ्या प्रमाणात कमतरता आहे. भारतात 2000 लोकसंख्येच्या पाठीमागे एक डॉक्टर आहे. प्रगत देशात हे प्रमाण 8 ते 10 असे आहे. बेडची संख्या देखील अत्यंत कमी आहे. आजपर्यंतच्या इतिहासात आरोग्यसुविधावर अंत्यंत अल्प प्रमाणात खर्च केला जातो. (2% ते 3%) GDP च्या किमान 10% खर्च आरोग्य सुविधावर त्याचबरोबर शिक्षण सुविधांवर करणे गरजेचे आहे. तरच आपण आपल्या देशातील जनतेला चांगल्या प्रकारे आरोग्य व शैक्षणिक सुविधा उपलब्ध करून देऊ शकतो. सध्या आपल्या देशामध्ये सेवा क्षेत्रावर जास्त भर दिला जात आहे. त्याचबरोबर शेती व उत्पादन क्षेत्रावर भर देणे गरजेचे आहे. जास्तीत जास्त उत्पादन निर्मिती याकडे लक्ष दिले पाहिजे. चीन मध्ये मॅन्युफॅक्चरिंग मोठ्या प्रमाणात चालते त्यामुळे त्या देशाने भरारी घेतली आहे. त्याच धर्तीवर आपणही उत्पादन क्षेत्रात चांगली क्रांती घडवून आणली पाहिजे. आज कोरोनाच्या संकटातून देशाच्या अर्थव्यवस्थेला उभारी आणण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात पैसा खर्च केला पाहिजे. आता हा पैसा कसा उभारायचा? एकतर श्रीमंतावर अधिक दराने कर लावणे त्यातून पैसा उभारणे. आज बरेच श्रीमंत लोक देश संकटात असताना देखील पैसा मदतीसाठी बाहेर काढत नाहीत उलट निर्माण झालेल्या परिस्थितीचा फायदा घेण्यासाठी पैसा राखून ठेवला जात आहे. त्यामुळे श्रीमंतावर अधिक दराने कर लावणे. आज देशात वरच्या 1% लोकांकडे देशाची 58% संपत्ती आहे. काळा पैसा बाहेर काढणे व तो विकासकामासाठी वापरणे त्यानंतर बॉंडस् विक्री करून पैसा उभारणे. आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय पातळीवर कर्ज काढणे त्यातून पैसा न उभारल्यास सरतेशेवटी नोटा छापून पैसा उभारणे व विविध मार्गांनी लोकांच्या पर्यंत आणणे कारण याकाळात लोकांना जगवणे हे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. नोटा छापून विकासकामे केल्यास महागाई वाढेल मात्र माणूस जगणं महत्त्वाचे आहे. त्याच्या शांत थांबलेल्या हाताना काम देणे महत्त्वाचे आहे. सुनियोजित मार्गाने देशाची अर्थव्यवस्था सावरणे गरजेचे आहे. जगात पूर्वी झालेल्या सर्व युद्धामध्ये कोट्यावधी माणसे माणसाकडून मारली गेली आहेत. मात्र सध्याचे युद्ध आहे ते माणसे जगविण्यासाठीचे युद्ध आहे. जगभरातून माणूस जगविण्यासाठी युद्ध चालू झालेले आहे. या युद्धात भारतासहीत साऱ्या जगाचा विजय व्हावा अशी प्रार्थना करतो. हे युद्ध जिंकण्यासाठी रणांगणात न जाता घरात बसून अथवा योग्य सुरक्षितता घेऊनच हे जिंकता येणार आहे. याचा सर्वांनी विचार करावा अशी आशा करतो.

कोरोना आलाय [illegible]
बाहेर पडू नका
जमाव करण्या टाळने तू
हस्तांदोलन करू नको
तुझ्या हाती आहे सारं
घे स्वत:ची काळजी रे
घ्या देशाची काळजी रे
[illegible] काळजी रे

संदर्भ
1) इंडियन इकॉनॉमिक्स (दत्त-सुंदरम)
2) Various Newspapers
3) Various Websites
4) [illegible]

©Copyright 2020 AMRJ - All Rights Reserved

Scanned with CamScanner

"Professional Challenges and Opportunities for Development of College Librarians"

EDITED BOOK

ISBN : 978-93-81249-30-7

By

Shivaji University College Librarians Association (SUCLA), Kolhapur

TRUE COPY
LIBRARIAN
Sant Rawool Maharaj
Mahavidyalay, Kudal
Sindhudurg Pin: 416520

Scanned with CamScanner

55

"Professional Challenges and Opportunities for Development of College Librarians"

ISBN : 978-93-81249-30-7

EDITED BOOK

By

Shivaji University College Librarians Association (SUCLA), Kolhapur

ADDRESS FOR ORDER :

Dr. Ravindra Pandurang Adav,

Librarian, The New College,

Shivaji Peth, Kolhapur - 416012

Mobile No. 9403772909/8329310650, email - rpadav@gmail.com

PUBLICATION :

Mukta Publishing House Private Limited,

203, Omega Towers, 2nd Floor, 9th Lane Rajarampuri,

Main Road Kolhapur - 416008 Phone : (0231) 2522828

Price : ₹ 500/-

Edition : First

Year of Publication : August, 2020

DECLARATION

The responsibility of originality, style and content of Edited Book "Professional Challenges and Opportunities for Development of College Librarians" Published by Shivaji University College Librarians Association (SUCLA), Kolhapur remains with the authors. The editorial board need not agree with the views expresses in the articles. All the abstracts and contents included in the Edited Book are received through email and incorporated as such.

TRUE COPY
Librarian
Sant Rawool Maharaj
Mahavidyalaya, Kudal
Sindhudurg Pin 416520

Scanned with CamScanner

19	A Bibliometric Portrait of LIS Teachers in Maharashtra: A Study through Publish or Perish Software **Hempushpa M. Kumbhar & S. B. Patil**	67
20	Information Literacy in Library and Information Science **Ashok Tukaram Lad, P. G. Patil**	73
21	OPAC : Mirror of Library **Dr. Sainath Shivaji Lokhande**	76
22	Use of Social Media in Libraries **Dr. S. R. Mandale**	79
23	College Libraries and NAAC **Shri. Bala Mandrekar**	82
24	Usage of E-Library Service in Professional College Libraries under Solapur University **Mr. Pravin Raosaheb Mane**	84
25	Electronic Resources and Its Utilities In Library **Ravindra R. Mangale**	87
26	"Information Literacy" **Sameer Popat More**	90
27	Measuring the Quality of Libraries **Mr. Sudhir Pandurang More**	92
28	Best Practices in Dnyanshree Library in environment of ICT era **Mrs. Nagarkar Vandana Sudhir**	95
29	Role of Libraries in The Age of Moocs **Nitesh Devu Naik**	98
30	Use of E- learning Tools in Education System : An overview **Shri. M. M. Ningoji**	100
31	E-Resources : Definition, Need and Types **Dr. B. S. Padval**	103
32	Importance of Ethics in Library Profession **A. A. Patil**	106
33	Users Education in College Libraries **Mrs. Sunita Shivaji Patil**	109
34	Application of General Management Principles in Libraries **Mr. Harshal Bhimsen Pawar**	112
35	Creating Law Library Blogs on the Internet : Usage and Challenges **Kailas R. Pawar**	115
36	"NATIONAL CAREER SERVICE" (NCS) - Digital Portal of Employment and Carrier Information" **Sangramsinh Shivajirao Pawar**	118
37	"Digital Library is the Facility for Users based on Modern Information Communication Technology" **Mrs. Powar Surekha Anil**	122
38	Modern Technology For Libraries **R. K. Rathod**	124

TRUE COPY
LIBRARIAN
Sant Rawool Maharaj
Mahavidyalay, Kudal
Sindhudurg Pin: 416520

Scanned with CamScanner

"Professional Challenges and Opportunities for Development of College Librarians" ISBN : 978-93-81249-30-7

"NATIONAL CAREER SERVICE" (NCS) - Digital Portal of Employment and Carrier Information

Sangramsinh Shivajirao Pawar

Librarian, S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya, Malvan.

Abstract : National career service is project started by ministry of labour & employment, Govt. Of. India. NCS is a IT- Based service platform, makes available a rich repository of career content on over 3000 occupations across 53 sectors. NCS portal provides a nation-wide online platform for job – seekers and employers for job-matching in a dynamic, efficient and responsive manner. The services under NCS are available online and can be accessed directly, through career centers, common service centers , mobile devices ,cyber cafes. NCS also give information about Job fairs where the employers and job seekers can interact. NCS also make available Career Counseling and Training centers. NCS also gives other services like information on skill development courses, apprenticeship, internship, career counseling etc.

Keywords : NCS, National Career Services, NCS Services, Jobs, Online Jobs Searching.

INTRODUCTION :

National career service is launched by Hon'ble Prime Minister on 20th July 2015. This is a five year mission mode project. The project is being implemented by the Directorate General of Employment, Ministry of Labor and Employment. National Career Service (NCS) provides a wide array of employment and career related services to the citizens of India. NCS help to bridge the gap between jobseekers and employers. It also helps to provide information of training and career guidance for candidates. Candidate gets information of agencies that provide training and career counseling. NCS have three essentials pillars i.e. well-designed ICT portal, Country wide set up of modern career centers, and inter-linkage with all the states through employment exchange. The NCS aims at reaching out to the youth in particular, through a well – designed structure that offers jobs at the click of a button. In case people are unable to register online, they can register themselves by visiting the nearest career center and get notification on all kinds of jobs, career counseling, job fairs and various employment related services. The unique feature of the portal is that it will empower the job – seekers to find the right job. The portal helps the employers to pick the right talent. They can now locate the talent most appropriate for their organizations by looking through a countrywide database of workforce from blue-collar workers to white –collar staff. They simply need to register, at no charge, online or offline, post jobs, search and select job- seekers with the right profile and make job offers necessary, and they are sure to find the best talent for growth. Another important feature of the job portal is the timely guidance from counselors.

Aims of NCS :

1) To increase career and employment opportunities.
2) Provide Guidance for career development.
3) Produce quality of work force.
4) Encouraging entrepreneurial endeavors.
5) Promote female labor force participation
6) Engaging with rural workforce for higher productivity.
7) Provide opportunities for returning and retired workforce.
8) Transition of workforce from informal to formal sectors.
9) Establishment of Career Centers which would be enabled by making the right infrastructure and linkages available to perform counseling functions.
10) Implementation of a comprehensive capacity building initiative for augmenting the skills of Career Centre professionals and other ecosystem counseling partners.
11) Setting up a National Portal which will act as a platform to bridge the gap between Government and Private Job providing ecosystem, Job seeker and Skill development ecosystem.
12) Provide access to tools to analyze skill-wise demand of industry and supply of Jobseekers, as well as access to a rich knowledge repository of career counseling content in multiple languages so that candidates are counseled appropriately.
13) Set up Collaboration with various stakeholders like State Governments, Schools, Colleges, Jobseekers, Skill Development Institutions, Employers, NGO's, Volunteer Agencies, Technology partners, Verification agencies etc
14) Establishing institutional/governance structures and Revenue Model for securing sustainability and relevance of the services being offered through these centers.

TRUE COPY
LIBRARIAN
Sant Rawool Maharaj
Mahavidyalay, Kudal
Sindhudurg Pin: 416520

Scanned with CamScanner

MAH/MUL/ 03051/2012 ISSN :2319 9318

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता

June 2020, Special Issue

Krishnarao Sitaram Desai Shikshan Mandal's

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA, MALVAN

Dist. Sindhudurg 416606, Maharashtra

Affiliated to University of Mumbai (NAAC Grade "B")

Online One Day National Conference On
"Post Covid 19 Strategies - Challenges and Innovations"

Organised by

Internal Quality Assurance Cell (IQAC),

S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya, Malvan

Date : Thursday, 11 June, 2020

Time : 10:00 AM

» Theme of the Conference «

Post COVID-19 Strategies – Challenges and Innovations

Editor

Dr. Sumedha Naik

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205

Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.

At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed

Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295

harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors / www.vidyawarta.com

Scanned with CamScanner

Internal Quality Assurance Cell (IQAC),

S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya, Malvan

Date : Thursday, 11 June, 2020
Time : 10:00 AM

» Theme of the Conference «

Post COVID-19 Strategies – Challenges and Innovations

Sub Themes

- Industrial and Economic Development
- Service Sector Development
- MSMEs' Development
- Import- Export Management
- Education, Health and Hygiene
- Public Transport & Logistics
- Socio – Psychological Environment
- Environment Conservation
- Agriculture and Rural Development
- Tourism and Entertainment Industry
- Politics and International Relations
- Labour and Reverse Migrations
- Science , Research and Innovations
- Any Related Theme

About College

Our S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya was established in 1965 and it is effectively run by Krishnarao Sitaram Desai Shikshan Mandal, Malvan. We have under graduate courses in Arts, Commerce and Science.

Invitee Experts

- Padmashri Dr. Milind Kamble, Chairman, DICCI
- Dr. Annasaheb Gurav, Dean, Commerce and Management, Shivaji University
- Dr. P. S. Kamble, Ex-HoD, Department of Economics, Shivaji University
- Dr. Jagdish Jadhav, Dean, School of Social Sciences, Central University of Rajasthan
- Dr. Vaidehi Daptardar, Principal, Adarsh College of Arts and Commerce, Badlapur

Organizing Committee

Prin. Dr. Shrirang Mandale
Convener

Prof. B. H. Chaugule
Conference Co-ordinator
08806063373
bhchaugule1@gmail.com

Dr. Sumedha Naik
Organising Secretary
09404924678
sumedhanaik2@gmail.com

Dr. M. R. Khot
Committee Member
09168431384
drmrkhot@gmail.com

Prof. S. P. Khobare
Committee Member
07588133972
shankarkhobare32@gmail.com

Scanned with CamScanner

21	कोरोनाचा साहित्य विश्वावरील परिणाम	प्रा. कैलास रावते	147
२२	शेती आणि ग्रामीण विकास	डॉ. आनंद प्रभाकर बदिकर	140
23	कोविड–19 महामारीचे शेती व ग्रामीण विकासावर झालेले परिणाम	डॉ. राजेंद्र आत्माराम मुंबरकर	153
24	कोविड–१९ चा शेती व ग्रामीण विकासावरील प्रभाव	डॉ. देविदास विक्रम हारगिले	161
25	A Study on Impact of Covid 19 on Psychological Health of Residents in Maharashtra	Manasi C. Kawatkar	162

Scanned with CamScanner

कोरोनाचा साहित्य विष्वावरील परिणाम

प्रा. कैलास राबते
मराठी विभाग,
स. का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविदयालय, मालवण
Email id: kailasrabate@gmail.com

कोरोनाचे संकट जगनरात थैमान घालत आहे. आपल्या जवळपास 130 कोटी लोकसंख्या असणाऱ्या देशालाही त्याची फार मोठी किंमत मोजावी लागत आहे. आपल्या देशाच्या अर्थकारणावर याचा दिर्घकाळ परिणाम जाणवणार आहे. लॉकडाऊनच्या काळात अनेक प्रश्न व आव्हाने देशासमोर उभी आहेत. पर्यावरणातील बदलामुळे कधी अतिवृष्टी, अवकाळी पाऊस महापूर, चक्रीवादळ अनुभवत आहोत. नुकतेच अतिवृष्टीमुळे महापुराच्या संकटातून आपण गेलो आहोत. शेतकऱ्याचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले. शेती पुरक व्यवसायाची वाट लागली. घराची पडझड, शेतीचे नुकसान शेतमजुराला मजुरी शिवाय काढावे लागलेले 2–3 महिने हे ज्याला भोगावे लागत आहे त्यालाच त्याची दुखे समजणार. शेतकरी कर्जबाजारी होत आहे, शेतकऱ्याच्या आत्महत्या चालूच आहेत. शेतकऱ्याच्या घरतील अबाल वृद्धांना औषध उपचार व शिक्षणासाठी हाती पैसे नाहीत मिळणाऱ्या तुटपुंज्या उत्पनावर उदार–उसनवारी करुन कर्ज काढून त्याला संसाराचा गाडा हाकावा लागत आहे.

त्यात आता आलेला कोराना यामुळे सार जीवनच ठप्प झाले आहे. ऊध्वस्त झाले आहे. मजुराच्या हाताला काम नाही शेतकऱ्याच्या शेतमालाला बाजारपेठ नाही, फळे, फुले, भाजीपाला शेतातच टाकून द्यावे लागत आहे. कोकणात आंबा व्यवसायाला मोठा फटका बसला आहे. कवडीमोल भावाने आंबा विकला गेला बाजारपेठ खुली नाही. नाईलाजपणे मिळेल त्या किंमतीला आंबा विकावा लागला. द्राक्ष बागायतदाराचे असेच झाले ऊस उत्पादक, कांदा उत्पादक शेतकऱ्याचे असेच झाले. 'न घाट का न घरका' अशीच सर्वांची अवस्था झाली ऊस तोड कामगाराची अन्नअन्न दशा झाली. कोकणातील बिहारी कामगार विजापूरहून उदरनिर्वाह करण्यासाठी आलेले मजूर आपल्या मुळगांवाकडे परतीचा प्रवास करु लागले. हाताला काम नाही आणि जगण्यासाठी अन्न नाही 'इथे मरायचे ते कुंटुबात जावून मरु' अशीच सर्वांची भावना झाली. संपूर्ण उद्योग धंदे बंद पडले. छोट्या–मोठ्या उद्योगधंद्यात काम करणारे कामगार निराश झाले. बायका–मुलांसह घरची वाट धरु लागले. नियती माणसाचा पाठलाग करते ते हेच "आई जेऊ घालीना अन बाप भिक मागु देईना" असेच काहीसे झाले पोल्ट्री व्यवसाईकाची अवस्था याच्यापेक्षाही भयानक झाली. वाहतुकीची सोय नसल्याकारणाने कोंबड्यांना खाद्य नाही. काही कोंबड्या शंभर रुपयास चार या भावाने विकाव्या लागल्या. कोंबड्यामुळेच कोरोना होत आहे. ही अफवा

Scanned with CamScanner